

Barnets bästa vid tvångsomhändertaganden av barn som far illa i Sverige och Norge

En komparativrättslig studie av svensk och norsk rätt

Av: Viktor Jändel och Lira Kolaric

**Handledare: Andreas Pettersson
Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp
Komparativ Offentlig rätt | Höstterminen 2018
Programmet för Europaprogrammet
inriktning offentlig rätt
Antal ord: 15904**

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: "The child's best interests in compulsory care proceedings concerning children exposed to domestic violence in Sweden and

Norway - A comparative law study on Swedish and Norwegian law."

Authors: Viktor Jändel and Lira Kolaric

This study in comparative public law analyses if the courts have decided in the best interest of the child when judging for immediate care due to domestic violence. Both Sweden and Norway have transformed the United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC) article 3 in parts of their national legislation. The difference between the countries is that Norway in 2003 incorporated CRC as a part of their legal policy, Sweden, on the other hand, has not integrated CRC in their national laws. There is a need for research if and how the local authorities and the courts in the two countries live up to the concept for the best interest of the child. Six court decisions from both countries as well as the development of the national legislation will be analyzed. To achieve our purpose, we will use the comparative and dogmatic legal method. The comparative method will be used when we compare the similarities and differences between their national legal system and the court's judgment for immediate care for the best interest of the child. The dogmatic legal method will be used for defining the current law.

The results of this study indicate that Norway has more appropriate laws for the best interest of the child. The difference between the countries is that in Norway the court can decide based on their child specific law. While the courts in Sweden only can decide for the best interest of the child with the interpretation based on the two laws but the code is not just for the child. Despite the differences, both Sweden and Norway have appropriate laws for how the local authorities and the court should promote the best interest of the child. In the future, we hope that it would be easier for the Swedish courts to apply the best interest of the child when CRC has been incorporated into the national legislation.

Keywords: court decisions, domestic violence, legislation, Norway, Sweden, the best interest of the child

Förord

Denna kandidatuppsats är skriven av Viktor Jändel och Lira Kolaric. Vi har skrivit uppsatsen tillsammans och lärt oss om varandras kunskaper. Detta arbete har varit väldigt givande och lärorikt. Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Andreas Petterson som har bidragit med mycket värdefulla råd och kunskaper.

Stockholm 7 januari 2019.

Förkortningar

Barnkonventionen	FN:s konvention om barnets rättigheter
BL	Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)
BVL	Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)
EKMR	Europeiska konventionen om de grundläggande mänskliga rättigheterna
FB	Föräldrabalken (1949:381)
FN	Förenta nationerna
FR	Förvaltningsrätten
GrL	I Kongerikets Norges Grunnlov Lov 17. Mai 1814
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
HovR	Hovrätten
HR	Hoysterett
HVB	Hem för vård och boende
KamR.	Kammarrätten
LG	Borgarting Lagmannsrett
LVU	Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av ung
NOU	Norges offentlige utredninger
Prop.	Proposition
Prop. L	Lovproposisjon til Stortinget
RegR	Regeringsrätten
RF	Regeringsformen (1974:152)
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SBU	Statens beredning av medicinsk utvärdering
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453)
SOU	Statens offentliga utredning
TGJOV	Gjøvik Tingrett
TR	Tingsrätten i Sverige
TOSLO	Oslo Tingrett

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	8
1.3 Metod och material.....	8
1.4 Avgränsning	9
1.5 Disposition.....	10
2 BARNETS BÄSTA	11
2.1 Målsättningen med barnets bästa	11
2.2 Barnets bästa i barnkonventionen	12
2.3 Ratificeringen av barnkonventionen i Sverige och Norge	13
3.3.1 Statens positiva och negativa förpliktelser.....	13
3 REDOGÖRELSE FÖR DEN SVENSKA OCH NORSKA GRUNDLAGEN	14
3.1 Grundlagen i Sverige: Regeringsformen (1974:152)	14
3.2 Kongerikets Norges Grunnlov Lov 17. Mai 1814	15
3.3 Komparation av Regeringsformen och Grunnloven	15
4. DEN RÄTTSLIGA RAMEN NÄR DET GÄLLER OMHÄNDERTAGANDE	16
4.1 Den rättsliga utvecklingen i Sverige.....	16
4.1.1 Socialtjänstlagen (2001:453).....	18
4.1.2 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	19
4.2 Den rättsliga utvecklingen i Norge.....	21
4.2.1 Lov 17. juli 1992 nr 100 om barneverntjenester (barnevernloven)	22
4.3 Föräldrabalken (1949:381) i Sverige och Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) i Norge	24
4.4 Komparation av den rättsliga ramen för barnskyddet.....	25
5. REDOGÖRELSE FÖR SVENSKA OCH NORSKA RÄTTSFALL GÄLLANDE BARNETS BÄSTA	27
5.1 Svenska rättsfall	27
5.1.1 Rättsfall 1 - HFD 2018 ref 6.....	27
5.1.2 Rättsfall 2 - HFD 2015 ref 7.....	28
5.1.3 Rättsfall 3 - NJA 2014 s. 307.....	29
5.1.4 Rättsfall 4 - HFD 2011 ref 6.....	30
5.1.5 Rättsfall 5 - RÅ 2008 ref 55	31
5.1.6 Rättsfall 6 - RegR 5115–2000.....	32
5.2 Norska rättsfall.....	33
5.2.1 Rättsfall 1 HR-2017-2015-A	33

5.2.2 Rättsfall 2 TOSLO-2013-46000	34
5.2.3 Rättsfall 3 TGJOV-2010-204928	35
5.2.4 Rättsfall 4 LG-2005-171994.....	36
5.2.5 Rättsfall 5 HR-2004-1112-A-Rt-2004-1046	36
5.2.6 Rättsfall 6 HR-2001-957-Rt-2002-908.....	38
6. ANALYS.....	39
6.1 Hur domstolarna bedömer barnets bästa i Sverige	39
6.2 Hur domstolarna bedömer barnets bästa i Norge	41
6.3 Vilka likheter och skillnader finns i hur domstolarna i Sverige och Norge bedömer barnets bästa.....	43
7. DISKUSSION OCH SLUTSATS	44
8 AVSLUTNING	45
KÄLLFÖRTECKNING	46

1 INLEDNING

När ett barn drabbas av misshandel i hemmet behöver en lagstiftning finnas som ett skydd. En lagstiftning som ser till att myndigheter och domstolar tar hänsyn till barnets bästa. Vårdnadshavare har ett ansvar att säkerställa att barnet får växa upp i en trygg miljö fri från våld. När vårdnadshavare brister i sitt ansvar och utsätter barnet för fara genom bl.a. misshandel, har myndigheterna både i Sverige och Norge skyldighet att ingripa och omhänderta barnet.^{1 2}

När den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter blev antagen 1948 av Förenta Nationerna (FN), rekommenderades det att alla människor inklusive barn skulle vara lika mycket värda.³ Eftersom barn redan då bedömdes vara i behov av ett starkt skydd antogs det 1959 en deklaration om barnets rättigheter.^{4 5} I deklarationen förklarades det att barnet skulle bli respekterad som en egen individ och att alla barn var lika mycket värda som vuxna.⁶ Det blev tydligt att barnets grundläggande rättigheter skulle respekteras i varje beslut som berör barnet. Eftersom en deklaration inte är juridiskt bindande behöver stater inte leva upp till dem.⁷ För att staterna skulle kunna leva upp till deklarationen om barnets rättigheter, började en arbetsgrupp i FN under åren 1979-1989 att arbeta för att ta fram en konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).⁸ Barnkonventionen antogs år 1989 av FN:s generalförsamling och den blev bindande år 1990 efter att 20 stater ratificerade den.⁹ I barnkonventionen finns det stadgat i artikel 3 att barnets bästa ska vara avgörande i varje enskilt beslut som berör barnet.¹⁰ Genom barnkonventionen har Sverige och Norge en skyldighet om barnet utsätts för våld, genom att varje beslut och ska avgörande vara till barnets bästa för att tillförsäkra skydd och vård.^{11 12} Vi anser därför att det är relevant att studera om domstolarna i sina avgöranden tar hänsyn till barnets bästa i Sverige och Norge.

---

¹ Prop. 2012/13:10, Stärkt stöd och skydd för barn och unga, s. 35–36.

² Prop. 106 L (2012–2013) Endringer i barnevernloven, s. 16–17.

³ SOU 2016:19, barnkonventionen blir till svensk lag, s. 88.

⁴ SOU 1997:116, Barnets bästa i främsta rummet, s. 53.

⁵ Smith, Eivind, *Konstitusjonelt demokrati: statsforfatningsretten i prisipielt og komparativt lys*, 4. uppl, Fagbokforlaget, Bergen, 2017, s. 342.

⁶ Unicef for every child, *Declaration of the rights of the child*, <https://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>, (hämtad 2019-04-23).

⁷ SOU 1997:116, s. 54.

⁸ SOU 2016:19, s. 87.

⁹ SOU 1997:116, s. 55.

¹⁰ SOU 2009:68, Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU), s. 199.

¹¹ SOU 1997:116, Barnets bästa i främsta rummet, s. 133.

¹² NOU 2012:5, Bedre beskyttelse av barns utvikling Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet, s. 30.

I Norge har det gjorts flera utredningar under 1900-talet, som visade att barnet trivs bäst tillsammans med sina vårdnadshavare. Barnmisshandel är när barnet utsätts för våld som vanligen orsakas av vårdnadshavare, men ibland av människor i barnets närhet.¹³ När myndigheterna får kännedom om att barnet far illa eller att barnets hälsa och utveckling riskerar att skadas ska myndigheten omedelbart ingripa och skydda barnet från t.ex. vårdnadshavare.¹⁴ Det betyder att staten har en positiv förpliktelse som innebär att barnets bästa kommer i främsta rummet om barnet utsätts för våld.¹⁵ En stat kan också ha en negativ skyldighet, vilket betyder att staten inte får vidta åtgärder som begränsar skyddet för barnets bästa.¹⁶ År 1992 stärktes barnets rättigheter i Norge genom Lov 17. juli 1992 nr 100 om barneverntjenester (BVL), vilket gav en bättre förståelse för vad som är barnets bästa. Lagstiftaren i Norge bestämde genom denna lag att det ska finnas tydliga riktlinjer för när myndigheter har rätt att ingripa och besluta om barnet behöver omhändertas.¹⁷

Sverige stärkte 1998 skyddet för barn när det i dåvarande Socialtjänstlagen (1980:620) (SoL) infördes bestämmelser om att barnets bästa skulle vara avgörande i varje enskilt beslut som berör barnet.¹⁸ Efter flera utredningar stärktes skyddet för barnet ytterligare 2003 då barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa transformerades i Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), genom att det där infördes en bestämmelse om att barnets bästa skulle vara avgörande inför varje åtgärd. Ändringen innebar att myndigheter och domstolar i sina avgöranden skulle ta hänsyn till barnets bästa i varje beslut som berör barnet.¹⁹

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka hur Sverige och Norge lever upp till barnkonventionens krav när det gäller hänsyn till barnets bästa vid tvångsomhändertaganden av barn som far illa. I syftet ingår dels en jämförelse av den inhemska lagstiftningen i respektive

---

¹³ Danelius, Hans *“Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna”*, 5. Uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015, s. 412.

¹⁴ NOU 2012:5, Bedre beskyttelse av barns utvikling Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet, s. 30.

¹⁵ Danelius, 2015, s. 89.

¹⁶ Danelius, 2015, s. 58.

¹⁷ NOU 2012:5, s. 31–32.

¹⁸ Prop. 2002/03:53, Stärkt skydd för barn i utsatta situationer, s. 45.

¹⁹ Prop. 2012/13:10, s. 27.

land, dels en analys av om och i sådant fall hur domstolar i båda länderna tillämpar denna lagstiftning. Fokus i undersökningen ligger på det senare, dvs. tillämpningen.

1.2 Frågeställningar

- Vilka likheter och skillnader finns när det gäller implementeringen av barnkonventionens artikel 3 i den inhemska lagstiftningen i Sverige och Norge?
- Har domstolar i Sverige och Norge tagit hänsyn till barnets bästa när beslut tas om omhändertagande av barn och i sådant fall på vilket sätt?

1.3 Metod och material

I uppsatsen kommer vi att använda oss av två metoder: den rättsdogmatiska och den komparativa metoden. Den rättsdogmatiska metoden används för att undersöka och beskriva den gällande rätten i Sverige och Norge.²⁰ Metoden kommer att användas för att beskriva utvalda lagar som behandlar barnets bästa och som är centrala för vårt ämne.

Den komparativa metoden kommer att användas för att beskriva likheter och skillnader i två olika rättsordningar.²¹ Syftet med den komparativa metoden är att jämföra likheter och skillnader mellan utvalda lagar och domstolsavgöranden som behandlar barnets bästa.²² Studien ämnar analysera hur domstolarna i båda länderna tillämpar utvalda delar av lagstiftningen gällande skyddet för barn vid domstolsbeslut om barnets bästa. Vidare kommer komparationen att bestå av en mikrojämförelse, eftersom vi endast kommer att jämföra de utvalda lagar som finns inom vårt ämnesområde, och inte hela rättsordningen.²³ Jämförelsen av hur domstolarna i Sverige och Norge väljer att tolka barnets bästa kommer att ha en central betydelse för hela studien.

Under arbetets gång kommer följande rättskällor att användas: barnkonventionen, utvalda lagar, förarbeten, doktrin, domstolspraxis och relevanta myndighetsföreskrifter. Doktrinen kommer att bestå av relevant juridisk litteratur som kommer att användas för att förklara juridiska begrepp för tolkning av barnets bästa. Ytterligare kommer praxis bestående av 6 rättsfall från Sverige och 6 rättsfall från Norge att användas. Denna praxis kommer att ligga till

---

²⁰ Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 4. Uppl., Stockholm, 2018, s. 48–49.

²¹ Bogdan, Michael, *Komparativ rättskunskap*, 2. uppl., Stockholm: Norstedts juridik, 2003, s. 18.

²² Sandgren, 2018, s. 59–60.

²³ Bogdan, 2003, s. 56.

grund för vår analys av hur domstolarna i respektive land tolkar barnets bästa vid domstolsavgörandena.

1.4 Avgränsning

Undersökningen kommer att avgränsas så att den främst kommer att fokusera på tillämpningen av principen om barnets bästa när barnet utsätts för våld, och hur denna kommer till uttryck i lagstiftningen och vid domstolsavgöranden i Sverige och Norge. Urvalet av rättsfall avgränsas till barn som är under 18 år och baseras på avgöranden från underinstans som rör barnmisshandel eller när det förekommer allvarliga brister i omsorgen. I de flesta rättsfallen har underinstansernas avgöranden gått vidare till högre instanser för att avgöra vad som anses vara barnets bästa, men det förekommer i vissa rättsfall att lägre instanser har avgjort vad som är barnets bästa.

Rättsfallen i studien begränsas till att omfatta åren 2000–2018. Anledningen till urvalet av domar från olika årtal är att se hur skyddet för barn har utvecklats genom åren i den utvalda lagstiftningen och vid domstolarnas avgöranden. I Sverige kommer rättsfallen från följande årtal 2000, 2008, 2011, 2014, 2015, 2018 att studeras. För att återspegla rättsutvecklingen skulle det ha funnits ett rättsfall från en domstol vart fjärde år. Problemet var att det inte fanns relevanta rättsfall från förvaltningsdomstolarna under 2014. Därför beslutade vi att ta ett rättsfall från den allmänna domstolen som behandlande omhändertagande av barn enligt principen om barnets bästa. Ett ytterligare problem var att det under vissa år inte fanns några relevanta rättsfall som behandlande omhändertagande av barn varken i förvaltningsdomstolarna eller de allmänna domstolarna. Därför har det blivit ett glapp mellan rättsfallen under vissa år.

När urvalet för rättsfallen gjordes för Norge var målet att försöka hitta rättsfall från deras motsvarighet till förvaltningsdomstolar. Problemet var att vi upptäckte att Norge inte har några förvaltningsdomstolar utan dessa mål sköts av de allmänna domstolarna. När rättsfallen skulle väljas upptäcktes det att det inte fanns relevanta rättsfall från samma år som Sverige. Därför beslutade vi att ta relevanta rättsfall som behandlar omhändertagandet av barn antingen från några år tidigare eller senare. Rättsfallen från Norge kommer från följande årtal 2001, 2004, 2005, 2010, 2013 och 2017.

1.5 Disposition

Innan redogörelsen påbörjas kommer ordningen av arbetet presenteras. Först kommer det i kapitel 2 att presenteras vad som är barnets bästa. Vidare kommer det i kapitel 2 presenteras vad som är barnets bästa i barnkonventionen, innan vi kommer att skriva om när barnkonventionen antogs och hur Sverige och Norge har införlivat den i sina rättssystem. I kapitel 3 kommer delar av grundlagarna att beskrivas som tar hänsyn till barnets bästa. Därefter, i kapitel 4, följer en redogörelse för den historiska utvecklingen av den rättsliga ramen för omhändertagandet av barn. I fortsättningen av kapitel 4 kommer lagarna som behandlar barnets bästa att presenteras och dessa lagar är Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL), Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och Föräldrabalken (1949:381) (FB). I Norge är de utvalda lagarna Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (BVL) och Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (BL). Efter beskrivningen av den rättsliga ramen kommer det att göras en kort komparation mellan dessa lagar för att analysera likheter och skillnader mellan principen om barnets bästa i Sverige och Norge. I kapitel 5 kommer vi att presentera 6 rättsfall från respektive land. Efter presentationen av rättsfallen kommer det att göras en analys i kapitel 6 där likheter och skillnader när det gäller lagstiftningen och domstolsavgörandena i respektive land beskrivs. I kapitel 7 kommer vi diskutera om någon av länderna har ett starkare skydd för principen om barnets bästa. Slutligen kommer vi i kapitel 8 att diskutera om inkorporeringen av barnkonventionen i Sverige skulle göra skillnad.

2 BARNETS BÄSTA

I följande avsnitt kommer den allmänna definitionen av barnets bästa och målsättningen med denna princip att beskrivas. Vidare kommer barnkonventionens artikel 3 att presenteras och när Sverige och Norge valde att ratificera den. Vidare kommer vi att presentera statens positiva och negativa förpliktelser i syfte att kartlägga staternas ansvar när det gäller efterlevnaden av barnkonventionen.

2.1 Målsättningen med barnets bästa

Målsättningen med barnets bästa är att barnet ska få sina behov uppfyllda och att det är barnets intresse som avgör i alla frågor som berör barnet. För vårdnadshavare, myndigheter och domstolar innebär det att de behöver uppfylla barnets behov. Ett ytterligare mål är att de ska se barnet som en egen individ med egna rättigheter. Vid åtgärder som berör ett barn ska barnets bästa alltid vara avgörande.^{24 25} För att barnets bästa ska gälla är förutsättningen att det ska beröra en individ som är under 18 år.²⁶

Barnets bästa anses vara relaterat till att barnet inte har en förmåga att bestämma själv. Huvudregeln är att barnet inte har autonomi att besluta om sitt eget bästa, utan att det är barnets vårdnadshavares ansvar om inget annat anges.²⁷ Huvudprincipen är att vårdnadshavaren ansvarar för barnet och har en skyldighet att se till att barnets intresse, hälsa och välmående kommer i första hand. Det finns samtidigt en stor osäkerhet om hur principen om barnets bästa egentligen ska tolkas. Osäkerheten beror på att principen om barnets bästa ser olika ut från fall till fall. Det är myndigheterna som gör en helhetsbedömning när det gäller bedömningar som berör barnet och vad som anses vara bäst i enskilda fallet.²⁸ Beroende på att vad som anses vara barnets bästa kan det se olika ut beroende på vilken situation det gäller. I vissa fall kan ett omhändertagande av barnet vara det bästa, t.ex. om barnets vårdnadshavare har utsatt barnet för fara eller våld och inte klarar av att tillgodose barnets behov.²⁹

---

²⁴ Singer, Anna, *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, 6., [omarb.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012, s. 17.

²⁵ Knut Lindboe, *Barnevernrett*, 6:e utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 46–47.

²⁶ Singer, 2012, s. 18.

²⁷ Singer, 2012, s. 34–35.

²⁸ Schiratzki, Johanna, "Förord" i *Barnets bästa i Norden: rättsfilosofi och rättslig begreppsbyggnad*, red Schiratzki, Johanna, Det juridiske fakultet, Tromsø, 2001, s. 2.

²⁹ Singer, 2012, s. 228.

2.2 Barnets bästa i barnkonventionen

Innan barnkonventionen antogs fanns det inte ett tillräckligt starkt skydd för barnets rättigheter. Skyddet för barnets rättigheter stärktes 1989 då barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling utan att någon stat motsatte sig det. Det innebar att barnet fick rättigheter som ska respekteras och skyddas av både vårdnadshavare, myndigheter och domstolar.^{30 31} Den unika barnkonventionen ska vara ett garanterat skydd för barn från vuxna som beter sig på ett sådant sätt att barnets integritet kränks och beteenden som hindrar att barnet blir respekterat.³² Artikel 3 i konventionen stadgar att ”vid alla åtgärder som rör barn ska det vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa”.³³ Skyddet för barnet i artikel 3 innebär att myndigheter och domstolar behöver vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att barnets bästa uppfylls.³⁴ Vidare följer av artikel 19 i konventionen att konventionsstaterna genom att de vidtar lämpliga lagstiftningsåtgärder administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder ska skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård.³⁵

Varje stat som har antagit barnkonventionen är skyldig att följa den enligt artikel 4 och vidta lämpliga åtgärder som ska skydda barnet.^{36 37} Artikel 4 stadgar att staterna som har ratificerat konventionen är skyldiga att vidta åtgärder i deras inhemska lagstiftning för att t.ex. stärka skyddet för barnets bästa enligt artikel 3.³⁸

---

³⁰ SOU 1997:116, s. 45.

³¹ NOU 1993:18, Lovgivning om menneskerettigheter, s. 133.

³² SOU 1997:116, s. 377.

³³ [Se även hänvisning till artikeln i prop. 2002/03:53, Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m., s. 45–47.](#)

³⁴ Ot.prp. nr. 45 (2002–2003), s. 29.

³⁵ [Se även hänvisning till artikeln i prop. 2002/03:53, Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m., s. 47.](#)

³⁶ SOU 2016:19, s. 22.

³⁷ SOU 1997:116, s. 75.

³⁸ SOU 1997:116, s. 77.

2.3 Ratificeringen av barnkonventionen i Sverige och Norge

Barnkonventionen ratificerades i Sverige 1990³⁹ och i Norge 1991.⁴⁰ Det innebär att Sverige och Norge ska respektera och uppfylla dessa rättigheter genom att stifta lagar som syftar till att stärka barnets rättigheter.⁴¹ För att tillgodose dessa rättigheter valde de båda länderna att transformera delar av barnkonventionen i flera av de inhemska lagarna. Till skillnad från Sverige valde Norge även att inkorporera barnkonventionen 2003.⁴² Konventionen blev en del av § 2 Lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).⁴³ § 2 i Menneskerettsloven är det stadgat att konventioner som är inkorporerade i denna lag ska gälla före all annan norsk lagstiftning.⁴⁵ Anledningen var att transformeringen inte ansågs vara tillräcklig, då det med en inkorporering gör det tydligare vilka rättigheter och skydd som barn har i Norge.⁴⁶ I Sverige kommer barnkonventionen att inkorporeras i lagstiftningen 2020.⁴⁷

3.3.1 Statens positiva och negativa förpliktelser

Genom ratificeringen av barnkonventionen har Sverige och Norge positiva och negativa förpliktelser. Staternas negativa förpliktelse innebär att staten, myndigheter och andra offentliga organ inte får begränsa en rättighet om det inte finns särskilda krav som tillåter en begränsning.⁴⁸ Statens positiva förpliktelse innebär att staterna har en skyldighet att leva upp till barnkonventionen genom att med stöd av lag säkerhetsställa att exempelvis barnets bästa uppfylls.⁴⁹ När det gäller barnkonventionen innebär det att statens positiva ansvar är att barnets bästa ska komma i första hand. Statens grundläggande ansvar anses vara en negativ skyldighet, vilket innebär att staten inte får handla på ett sätt som innebär att enskildas rättigheter inskränks.

---

³⁹ SOU 1997:116, *Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*, s. 18.

⁴⁰ Harald Søvig, Karl. "Barnets rettigheter på barnets premisser - utfordringer i møtet mellom FN:s barnekonvensjon og norsk rett", *Lov og rett* nr. 9 (2009), s. 561–563.

⁴¹ Rubenson, Birgitta, "barns rättigheter" i *Allas värde och lika rätt. Perspektiv på mänskliga rättigheter*. (red.) Gunner, Göran Namli, Elena. Studentlitteratur. Lund 2005, s. 133.

⁴² Lindboe, 2012, s. 28.

⁴³ Ot.prp. nr. 45 (2002–2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov), s. 5.

⁴⁴ Kjønstad, Asbjørn & Syse, Aslak, *Velferdsrett 1, Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang*, 5. utg., Gyldendal juridisk, Oslo, 2012, s. 492.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 3 (1998–1999), Om lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), s. 73.

⁴⁶ Innst.O.nr.92 (2002–2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av Barnekonvensjonen i norsk lov), s. 5–6.

⁴⁷ Prop. 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 2.

⁴⁸ Derlén, Mattias, Lindholm, Johan, Naartijärvi, Markus, "Konstitutionell rätt", 1:2 uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2016, s. 271.

⁴⁹ Derlén et al 2016, s. 272.

Den negativa skyldigheten som staten har är kopplat till statens positiva agerande, vilket innebär att staten ska tillgodose att den enskilda människan får sina rättigheter respekterade. Det betyder att stater som Sverige och Norge behöver stifta lagar som syftar till att skydda människors grundläggande rättigheter från att bli kränkta.⁵⁰ Lagar som förpliktigar offentliga myndigheter såsom socialtjänsten och Barneverntjenesten att ingripa vid fall där våld har förekommit för att leva upp till barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa men också artikel 19 om skydd mot alla former av våld m.m.⁵¹

I barnkonventionen finns det två typer av rättigheter: absoluta och relativa rättigheter. En absolut rättighet är en rättighet som staterna inte kan begränsa och en relativ rättighet är en rättighet som tillåter att staten kan begränsa den. Rättigheterna som finns i artikel 3 om barnets bästa är en absolut rättighet och det innebär att stater som Sverige och Norge ska leva upp till denna rättighet utan att begränsa den. Detsamma gäller artikel 19. Medan en relativ rättighet är t.ex. artikel 9 som stadgar att staterna som Sverige och Norge ska garantera att barnet har rätt till familjeliv samtidigt som det finns en begränsningsmöjlighet eftersom artikeln ger staterna rätt att begränsa barnets rätt till familjeliv om det anses vara till barnets bästa.⁵²

3 REDOGÖRELSE FÖR DEN SVENSKA OCH NORSKA GRUNDLAGEN

I följande avsnitt kommer grundlagarna i Sverige och Norge behandlas. I Sverige finns fyra grundlagar, medan det i Norge endast finns en grundlag. I studien avgränsas antalet till att endast ta upp Regeringsformen (1974:152) (RF) i Sverige och Grunnloven (GrL) i Norge.

3.1 Grundlagen i Sverige: Regeringsformen (1974:152)

Innan grundlagsreformen år 2011 fanns det inte någon specifik lag i RF som tog hänsyn till barnets rättigheter enligt barnkonventionen. I tidigare lydelse av RF 1 kap. 2 § 5 st. har det stått att alla människor har rätt att bli behandlade lika och att alla människor är lika mycket värda. För att Sverige skulle uppnå sina positiva förpliktelser enligt barnkonventionen,⁵³ uppfattades begreppet ”alla människor” som att det gällde barnet utan att det behövdes definieras tydligt i lagtexten. För att tillgodose statens positiva ansvar att leva upp till barnkonventionen artikel 3 ändrades formuleringen i RF 1 kap. 2 § 5 st. till att det allmänna

---

⁵⁰ Forsman, Maria, *Rättsliga ingripanden vid föräldrars våld och övergrepp mot barn*, 1. uppl., Norstedts juridik, Diss. Umeå: Umeå Universitet, 2013, Stockholm, 2013, s. 76–78.

⁵¹ Danelius, 2015, s. 58.

⁵² Derlén et al, 2016, s. 269–270.

⁵³ Prop. 2009/10:80, En reformerad grundlag s. 187.

ska ta hänsyn till barnets rättigheter.⁵⁴ Ändringen av RF 1 kap. 2 § 5 st. innebar att det skrevs ner i lagtexten att⁵⁵ ”det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.”⁵⁶

3.2 Kongerikets Norges Grunnlov Lov 17. Mai 1814

I Kongerikets Norges Grunnlov (GrL) Lov 17. Mai 1814 i kap E finns det en bestämmelse som innebär att Norge har förbundit sig att respektera barnets rättigheter.⁵⁷ När Norge år 1991 antog barnkonventionen medförde det att barnets rättigheter stärktes.⁵⁸ Genom Norges antagande av barnkonventionen har det bidragit till att barnet enligt norsk lag respekteras för sitt människovärde.⁵⁹ Det var först år 1999 som det genom en ändring i GrL kap E. § 104 infördes en paragraf som reglerar att barnets bästa ska vara avgörande i varje beslut som berör barnet.⁶⁰ Ändringen av GrL markerar att barnet här har en särskild ställning i den norska rätten då syftet var att redan i GrL visa att Norge lever upp till barnkonventionen och sina positiva förpliktelser.⁶¹

3.3 Komparation av Regeringsformen och Grunnloven

I följande avsnitt kommer det göras en komparativrättslig analys av hur grundlagen RF i Sverige och GrL i Norge behandlar barnets bästa.

Både RF i Sverige och GrL i Norge tar hänsyn till barnets rättigheter. Den stora skillnaden är att det i Norge tydligt framgår att barnkonventionens artikel 3 är transformerad för att det i GrL finns en paragraf som stadgar att barnets bästa ska vara av avgörande betydelse, till skillnad från Sverige där barnets bästa finns stadgat i RF men inte framgår lika tydligt då barnets bästa är en del av en annan paragraf. Det medför att det i RF inte är tydligt om barnkonventionens artikel 3 är transformerad i svensk grundlag. Tydligheten som finns i Norge saknas i Sverige

---

⁵⁴ Prop. 2009/10:80, s. 188.

⁵⁵ Prop. 2009/10:80, s. 9.

⁵⁶ Prop. 2009/10:80, s. 9.

⁵⁷ Andenæs, Johannes Bratt & Fliflet, Arne, *Statsforfatningen i Norge*, 11. uppl., Universitetsforlaget, Oslo, 2017, s. 619–620.

⁵⁸ NOU 1993:18, Lovgivning om menneskerettigheter, s. 144.

⁵⁹ Andenæs, Johannes Bratt & Fliflet, Arne, *Statsforfatningen i Norge*, 11. uppl., Universitetsforlaget, Oslo, 2017, s. 619–620.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 3 (1998–1999), s. 73.

⁶¹ Innst.203 S (2013–2014) Innstilling fra Stortingets presidentskap om redigert versjon av Grunnloven kapittel E og F som følge av vedtatte grunnlovsforslag om menneskerettigheter, s 2–3.

bl.a. då Sverige inte har inkorporerat barnkonventionen men också för att barnets rättigheter inte har en egen paragraf i RF.

4. DEN RÄTTSLIGA RAMEN NÄR DET GÄLLER OMHÄNDERTAGANDE

I följande avsnitt kommer den rättsutvecklingen och den rättsliga ramen för omhändertagande av barn att presenteras i båda länderna. De lagar som presenteras kommer att behandla barnets bästa. När det gäller Sverige kommer det att redogöras för socialtjänstlagen (1980:620), SoL, lag (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och föräldrabalken (1949:381), FB. Trots att FB är en civilrättslig lag har vi valt att ta med den eftersom den har vissa områden som reglerar barnets bästa och som rör barn som far illa. I Norge kommer det på motsvarande sätt redogöras för Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (BVL) och Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (BL).

4.1 Den rättsliga utvecklingen i Sverige

Barnet har historiskt inte haft egna rättigheter som har definierats i lag, utan barnets rättigheter har tidigare varit vårdnadshavarens rätt. Under slutet av 1800-talet fanns det ingen rättslig reglering i Sverige om att barnet skulle betraktas som en egen individ,⁶² utan det var först genom reformer mellan åren 1950 och 1960, när nykterhetsvårdslag (1954:579), socialhjälpslag (1956:2) och barnavårdslag (1960:97) trädde i kraft, som barnet började ses som en egen individ skild från vårdnadshavare.⁶³ Både nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen innehöll bestämmelser om att myndigheter hade rätt att bl.a. omhänderta barnet om det riskerade att fara illa.⁶⁴ Anledningen var att socialvårdslagarna skulle skydda barnet.⁶⁵ Socialvårdslagarna orsakade debatter om socialvården, t.ex. om lagen var ett tillräckligt skydd eller om skyddet för barnet behövde stärkas. För att uppnå ett bättre skydd beslutades det att de tre socialvårdslagarna skulle ersättas med en lag, socialtjänstlagen (1980:620), SoL.⁶⁶ År 1980 antogs lagen, som blev en gemensam lag, för barnavård, nykterhetsvård och socialhjälp.⁶⁷ I den nya lagen reglerades det att det inom varje kommun ska det finnas en socialnämnd som ska ha ansvaret för kommunens invånare genom individuella

---

⁶² Leviner, Pernilla, *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*, Jure, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2011, Stockholm, 2011, s. 63–64.

⁶³ Prop. 1979/80:1, om socialtjänsten, s. 105–106.

⁶⁴ Prop. 1979/80:1, s. 114.

⁶⁵ Prop. 1979/80:1, s. 108–109.

⁶⁶ Prop. 1979/80:1, s. 120–121.

⁶⁷ Forsman 2013, s. 116.

insatser som riktar sig till samhällets olika grupper. Individuella insatser för barnet kunde vara beslut om omhändertagande om barnet riskerade att fara illa eller ekonomisk hjälp till vårdnadshavarna.⁶⁸ Både 1980 års lag och den nuvarande socialtjänstlagen (2001:453) utgör ramlagar, vilket betyder att socialnämnden inom varje kommun har friheten att tolka lagen i det enskilda fallet för att avgöra hur lagen ska tolkas.⁶⁹ I samband med 1980 års socialtjänstlag fanns det förslag på en ny lag för barn och unga.⁷⁰ Det var en lag som syftade till att skydda barn och unga. Riksdagen antog lag (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, som gav socialnämnden och förvaltningsrätterna (FR) (dåvarande länsrätterna) en möjlighet att besluta om åtgärder som berör barnet. Åtgärderna som socialnämnden kunde vidta var beslut om hjälpinsatser för vårdnadshavare eller beslut om omhändertagande om vårdnadshavarna inte kunde tillgodose barnets behov. Skillnaden mellan den tidigare lagstiftningen och 1980 års LVU var att den gav socialnämnden befogenhet att kunna besluta om åtgärder, efter att det inkommit en ansökan från socialnämnden utan att behöva invänta ett samtycke från vårdnadshavare för vård utanför hemmet.⁷¹ När LVU trädde i kraft var det svårt att hitta en balans mellan barnet och vårdnadshavarna. Anledningen var att många avgöranden om tvångsomhändertagande av barnet påverkade vårdnadshavarnas rättssäkerhet, eftersom det måste finnas en möjlighet för vårdnadshavare att överklaga socialnämndens beslut till FR beslut om omhändertagande om vårdnadshavaren klarar av att tillgodose barnets behov.⁷²

År 1990 gjordes LVU om till en ny lag men namnet kvarstod, lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, och trädde i kraft år 1991. I den nya lagen stärktes kravet för när barnet kan omhändertas när vårdnadshavarna inte klarar av att tillgodose barnets behov, genom att socialnämnden gavs en möjlighet att besluta om omedelbart omhändertagande om det finns misstankar om att vårdnadshavarna inte klarar av att tillgodose barnets behov.⁷³ År 1998 beslutade riksdagen att barnets rättigheter skulle stärkas då barnkonventionens artikel 3 transformerades i 1 kap. 2 § SoL och fick följande bestämmelse: att barnets bästa ska vara av betydelse vid åtgärder som riktas mot barnet. Innan barnkonventionens artikel 3 blev transformerad i SoL så byggde barnets bästa på frivilliga åtgärder när socialtjänsten beslutat

---

⁶⁸ Prop. 1979/80:1, s. 1–2.

⁶⁹ Warnling Conradson, Wiweka, *Vad är rätt? 2.*, [uppdaterade] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015, s.

60.

⁷⁰ Prop. 1979/80:1, s. 122–123.

⁷¹ Prop. 1979/80:1, s. 499.

⁷² SOU 1986:21, Barns behov och föräldrars rätt, s. 9–10.

⁷³ Prop. 1989/90:28, om vård i vissa fall av barn och ungdomar, s. 39.

om insatser. Om socialnämnden fick in en anmälan om att ett barn far illa behövde de vid beslut om vård invänta vårdnadshavarens godkännande. För att öka skyddet för barnet ändrade riksdagen i lagen och tog bort kravet att myndigheterna inte var beroende av vårdnadshavarnas samtycke, för beslut om vårdinsatser när barnets bästa kräver det.⁷⁴ När den nuvarande Socialtjänstlagen (2001:453) trädde i kraft fanns det bestämmelser som reglerade en viss typ av skydd för barn. Den tidigare lydelsen om barnets bästa i 1 kap. 2 § SoL innebar att åtgärderna som berörde barn skulle ta hänsyn till, men endast i den mån som barnets bästa kräver.⁷⁵ Skyddet för barnet stärktes ytterligare år 2003 när riksdagen beslutade att transformera artikel 3 i 1 § LVU att barnets bästa ska vara avgörande när myndigheter och domstolar ska fatta ett beslut som riktar sig till barnet.⁷⁶ I 2 och 3 §§ LVU infördes en bestämmelse som motsvarar barnkonventionens artikel 19 om att myndigheter och domstolar ska tillförsäkra och vidta åtgärder som skyddar barnet och ser till att barnets hälsa och utveckling inte skadas.⁷⁷

År 2011 beslutades det att barnperspektivet skulle utredas ytterligare för att stärka skyddet för barn. Syftet med utredningen var att socialnämnden skulle skärpa sina kunskaper och få vägledning för hur de ska beakta barnets bästa. I utredningar som berör barnet ska det redan i socialnämndens utredning ske en utförlig motivering och dokumentation hur de ska sätta in åtgärder och tillgodose barnets bästa.⁷⁸ Fram till år 2012 reglerades det endast att myndigheterna skulle beakta barnets bästa vid åtgärder om barnets bästa krävde det. Efter ändringen trädde i kraft möjliggjorde det att socialnämnden skulle ta hänsyn till barnets bästa i alla situationer som berörde ett barn. Det främsta syftet med ändringen var för att visa att socialnämnden och domstolarna vid beslutsfattande lever upp till barnkonventionens artikel 3 när de ska besluta om åtgärder som berör barnet.⁷⁹ Idag ser man dessa lagar som skyddslag som har till uppgift att skydda barn som far illa. Det finns olika bestämmelser i lagarna om syftar till att stärka skyddet för barnets bästa.⁸⁰

4.1.1 Socialtjänstlagen (2001:453)

Socialtjänsten har i Sverige ansvaret för att besluta om individuella insatser för alla människor inklusive barn. För barnet innebär det att socialnämnden kan besluta om att omhänderta barnet

---

⁷⁴ Prop. 2002/03:53, s. 53.

⁷⁵ Prop. 2000/01:80, Ny socialtjänstlag m.m., s. 9.

⁷⁶ Prop. 2002/03:53, s. 7.

⁷⁷ Prop. 2012/13:10, s. 35.

⁷⁸ Prop. 2012/13:10, s. 28.

⁷⁹ Prop. 2015/16:43, Stödboende - en ny placeringsform för barn och unga, s. 39.

⁸⁰ SOU 1999:97, s. 289.

om de misstänker att barnet far illa t.ex. om barnet blivit utsatt för misshandel. I SoL 1 kap. 2 § stadgas det att socialnämnden i varje kommun har ansvaret att vid åtgärder som berör ett barn särskilt ska ta hänsyn till barnets bästa.⁸¹ Socialtjänsten har också som mål att socialnämnden vid åtgärder som berör barnet ska utgå från barnets bästa.⁸² I den juridiska meningen är ett barn en individ som är under 18 år.⁸³ Många av bestämmelserna i SoL tillkom efter att skyddet för barnet stärktes. En av uppgifterna som socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § p. 1 är att tillförsäkra att barn och unga får växa upp i trygga hemförhållanden samt att se till att deras hälsa och utveckling inte skadas. I 5 kap. 1 § p. 3 stipuleras att socialnämnden ska arbeta för att förhindra att ett barn far illa.⁸⁴ När det inkommer en anmälan om att ett barn far illa finns det i 11 kap. 1a § ett krav som innebär att socialnämnden genast behöver tillsätta en utredning för att avgöra om barnet är i behov av vård eller omedelbart skydd. Kravet gäller inte bara för myndigheter och domstolar utan också för enskilda. SoL 14 kap. 1c § stadgar att om någon finner att ett barn far illa är de skyldiga att anmäla detta till socialnämnden.⁸⁵

4.1.2 Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Skillnaden mellan SoL och LVU är att SoL endast reglerar vilka beslut som socialnämnden ska besluta om, för att tillgodose barnets bästa. Vilka åtgärder som kan tillämpas finns reglerade i LVU⁸⁶ som är ett komplement till SoL,⁸⁷ framförallt om det finns en risk för att barnets hälsa och utveckling kommer att skadas om socialnämnden inte vidtar några åtgärder.⁸⁸ I LVU 1 § reglerar att Socialtjänsten har ansvaret för att se till att barnets bästa är avgörande i alla situationer som berör barnet. Det betyder att det inte ska finnas något som kan väga tyngre än det som är bäst för barnet.⁸⁹

Socialnämnden har till uppgift att ingripa och besluta om vård om det anses vara nödvändig enligt 2 och 3 §§. Förutsättningen för att besluta om vård är att socialnämnden misstänker att barnet riskerar att fara illa och att barnet är under 18 år. När socialnämnden får in en anmälan om att ett barn far illa genom att barnet har utsatts för misshandel ska Socialnämnden vidta

---

⁸¹ Prop. 2012/13:10, s. 34–35.

⁸² SOU 1999/97, Socialtjänst i utveckling, s. 99.

⁸³ SOU 1997:116, s. 61.

⁸⁴ SOU 1999:97 s. 99.

⁸⁵ Bet. 2012/13: SOU4, s. 10.

⁸⁶ Prop. 2012/13:10, s. 36.

⁸⁷ Prop. 1989/90:28, s. 38.

⁸⁸ Prop. 2012/13:10, s. 36.

⁸⁹ Prop. 2002/03:53, s. 53.

lämpliga åtgärder för att skydda barnet.⁹⁰ Uppgiften att tillgodose barnets bästa och vidta lämpliga åtgärder för ett barn som far illa anses av Maria Forsman,⁹¹ vara socialnämndens viktigaste uppgift.⁹² 2 § innebär att om barnet har utsatts för psykisk eller fysisk misshandel av vårdnadshavarna har barnet rätt att få den vård som är nödvändig. Ansvaret för att socialnämnden ska ingripa gäller också om barnet själv utsätter sig för fara, vilket regleras i 3 §. Oavsett om barnet blivit misshandlat av vårdnadshavarna eller om barnet själv har utsatt sig själv eller andra för fara, är syftet med 2 och 3 §§ att socialnämnden då har rätt att omhänderta barnet. Rätten för socialnämnden att omhänderta barnet finns även i 6 § 1 st. om barnet behöver nödvändig vård.⁹³ Under förutsättning att det är till barnets bästa.⁹⁴ 6 § 2 st. reglerar att om socialnämnden fattar ett beslut om att barnet ska beredas vård och det inte kan vänta så får den besluta att barnet omedelbart ska omhändertas. Efter att beslutet är taget ska socialnämnden ansöka om att beslutet ska fastställas av förvaltningsrätten (FR) enligt 7 §. Fastställande av beslutet i förvaltningsrätten behöver ske senast en vecka efter att socialnämnden fattat sitt beslut, under förutsättning att det inte finns några skäl för att beslutet ska dröja. Däremot om förvaltningsrätten dröjer med sitt beslut så upphävs socialnämndens beslut om omhändertagande eftersom domstolen inte har underställt beslutet inom föreskriven tid, se 11 kap. 1a § SoL.

Socialnämndens beslut om att barnet ska omhändertas och placeras i familjehem innebär att vårdnadshavarna inte får ha kontakt med sina barn. Om socialnämnden finner skäl till att barnets situation kräver att de har umgänge med sina vårdnadshavare kan de fatta ett beslut om umgängesrätt enligt 14 § LVU. Det är socialnämnden inom varje kommun som har ansvaret för att de barn som har omhändertagits får ha kontakt med sina vårdnadshavare om det är möjligt. Förutsättningen för barnets vårdnadshavare ska beviljas umgänge är att det ska anses vara till barnets bästa. Det är om ändamålet för barnets vård kräver ett umgänge för att barnet ska utvecklas och återhämta sig så fort som det är möjligt. Om ändamålet för umgänge inte kan uppfyllas av lagen och socialnämnden finner att det är till barnets bästa att inte ha något umgänge med sina vårdnadshavare ska socialnämnden och förvaltningsrätten ta hänsyn till det vid beslutsfattandet.⁹⁵

---

⁹⁰ Prop. 1989/90:28, Om vård i vissa fall av barn och ungdomar, s. 38.

⁹¹ Forsman, 2013, s.76–78.

⁹² Forsman 2013, s. 577.

⁹³ Prop. 1989/90:28, s. 38–39.

⁹⁴ Prop. 2015/16:46, s. 39.

⁹⁵ Prop. 2002/03:53, s. 86–87.

4.2 Den rättsliga utvecklingen i Norge

I likhet med Sverige har barnet i Norge inte haft egna rättigheter som definierats i lag. Utan det var först i slutet av 1800-talet Norge började, som första land i världen, inse att barnet var en egen individ och skulle skiljas från vårdnadshavare när det uppkom rättsprocesser som drabbade barnet.⁹⁶ Den första lagen som reglerade ett skydd för barnet antogs år 1896 och fick namnet ”Loven om behandling av forsømte børn”⁹⁷ som senare blev kallad för ”Vergerådsloven”.⁹⁸ ⁹⁹ Redan runt år 1920 började det diskuteras om skyddet för barnet i Vergerådsloven ansågs vara tillräcklig starkt eftersom lagen endast tog hänsyn till barnet när barnet skulle skyddas från kriminalitet eller fattigvård. Det var först efter andra världskrigets slut som diskussioner om starkare skydd för barnet började ta fart på nytt i och med FN år 1947 skapade barnkommittén att barnets rättigheter skulle vara i centrum.¹⁰⁰ År 1953 antogs Lov 17. Juli 1953 nr. 14 om lov om barnevern (barnvernloven 1953-opphevet) som blev den andra lagen som reglerade ett starkare skydd för barnet. I lagen började det formas ett uttryck om att barnets bästa ska vara i centrum. Redan från start fanns det brister för att lagen inte tog hänsyn till spädbarn och småbarn eftersom beslutet från myndigheten baseras på barnets berättelser, något som medförde svårigheter när det gäller små barn eller spädbarn.¹⁰¹ I lagen fanns det också brister när det gäller rättssäkerheten, eftersom den gav möjlighet för politiker att besluta om omhändertagande av barnet.¹⁰²

Under 1980-talet började arbetet med att ta fram en ny lag för att utöka skyddet för barnet redan när det är ett spädbarn. År 1990 var skyddet för barnet en viktig fråga för den norska regeringen i och med ratificeringen av barnkonventionen år 1991. För att visa att barnkonventionen var ratificerad beslutades det att förslaget på en ny lag om stärkt skydd för barnet inte skulle vara en del av övergripande social rätt i osiatjenestelov. Skyddet för barnets rättigheter ansågs vara mycket viktigt. Därför blev Lov 17. Juli 1992 nr. 100 om barnverntjenster (BVL) en egen lag för att visa att Norge hade anpassat sig efter barnkonventionen.¹⁰³ Den nuvarande lagen antogs

---

⁹⁶ Collin-Hansen, Ragnhild, ”*Barnvernssrett - hjelpetiltake og akuttvedtak*”, I: Velferdsrett II: barneverns- og sosialrett, red Asbjørn Kjørstad, Aslak Syse & Morten Kjelland, 5. uppl., 2017, Oslo: Gyldendal juridisk, s. 252.

⁹⁷ NOU 2000:12, Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer, s. 22.

⁹⁸ Lindboe, 2012, s. 39–40.

⁹⁹ NOU 2000:12, s. 22–23.

¹⁰⁰ NOU 2000:12, s. 24–25.

¹⁰¹ NOU 2000:12, s. 26–27.

¹⁰² Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), Om lov om barnverntjenster, s. 10.

¹⁰³ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 12.

år 1992 och blev den tredje lagen som hade ett reglerat skydd för barnet. Bedömningen för vad som är barnets bästa ska utgå ifrån lagtexterna, innanför lagens ramar. I BVL § 1–2 och § 4–1 anses bestämmelsen om att barnets bästa ska vara avgörande i alla situationer som berör barnet.¹⁰⁴ Vid konflikter mellan barnets och vårdnadshavarens intresse stärktes barnets intresse i BVL och det innebär att det är barnets intresse som ska väga tyngst.¹⁰⁵ Rättssäkerheten i BVL stärktes eftersom den förtydligade att det endast var barnevernsnemnda som fick rätt att besluta om omhändertagande och hjälpinsatser om det fanns stöd i lag.¹⁰⁶

4.2.1 Lov 17. juli 1992 nr 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Barnvernloven (BVL) är en offentligrettslig lag i Norge som reglerar att det är fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker (fylkesnemndene) som har det främsta ansvaret att se till att alla barn får växa upp i trygga hemförhållanden. I beslut som berör ett barn finns det en särskild myndighet som liknar en domstol som beslutar om frågor som berör BVL. Det regleras i § 7–1 att det är fylkesnemndene som ska befatta sig med sådana frågor. Totalt finns det 12 fylkesnemndene i Norge och i varje kommun finns det ett barnevern som är underinstans till fylkesnemndene som ska fatta beslut som berör barn.¹⁰⁷ Det finns reglerat att fylkesnemndene ska vara en domstol då den har fått krav som uppfylls enligt EKMR.¹⁰⁸ Det finns krav på att fylkesnemndene ska ta hänsyn till vad som är bäst för barnet i sina bedömningar, vilket ökar kravet på kunskap och rättssäkerhet.¹⁰⁹

Innan fylkesnemndene kan befatta sig med frågan behöver den inkomma från barnevernet som är den första instans som kan befatta sig med frågor som berör barnets hemförhållanden. Om så inte kan ske är det barnevernet som är skyldig att ingripa och vidta åtgärder i situationer där barnet far illa.¹¹⁰ I BVL § 1–1 stadgar att alla barn ska garanteras trygga hemförhållanden genom att tillförsäkra barnet en god hälsa och utveckling som inte får komma till skada. Det är barnevernet som är den instans som har ansvaret för att barnet inte far illa. I BVL § 1–2 regleras det att barnets bästa gäller för alla barn som befinner sig inom den norska statens jurisdiktion oavsett om barnet har norskt medborgarskap eller bara är på besök.¹¹¹ Alla barn i Norge ska

---

¹⁰⁴ NOU 2000:12, s. 31-32.

¹⁰⁵ Lindboe, 2012, s. 48.

¹⁰⁶ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 10.

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 29 (1990–1991) Om lov om sosiale tjenester m.v. (sosialloven), s. 134.

¹⁰⁸ NOU 2000:12 Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer, s. 195.

¹⁰⁹ NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker, s. 30.

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 12–13.

¹¹¹ Collin-Hansen, 2017, s. 262.

enligt § 1–3 ha rätt till trygga hemförhållanden. Med ett barn menas en individ som är under 18 år. I särskilda fall kan barnevernet ha ett ansvar för unga till det år de fyller 23 år, förutsatt att en behandling påbörjas innan barnet fyllt 18 år.¹¹²

BVL § 3–1 reglerar att det är varje kommun som har ansvaret att alla barn får växa upp i en trygg miljö utan att utsättas för någon form av våld. Barnets bästa finns reglerad i § 4–1 att om barnevernet finner att ett barn far illa så ska barnets bästa vara avgörande för beslutet. Ett beslut som berör ett barn ska bygga på kunskap. Det betyder att barnevernet behöver inhämta yttranden från psykologer, läkare och barnrättsexperter för att ta ett beslut som uppfyller barnets bästa.¹¹³ Anledningen är det i BVL finns ett krav på bevisbörda för att barnevernet ska kunna fatta ett beslut som är till barnets bästa.¹¹⁴

När det inkommer en anmälan till barnevernet om att det finns misstankar om att ett barn har drabbats av misshandel, behöver barnevernet starta en utredning enligt både § 4–3 och § 6–4. Om barnevernet kommer fram till att barnet riskerar att fara illa är de skyldiga att ingripa, se § 4–4. Barnevernet har enligt § 4–6 rätt att omhänderta barnet utan samtycke från barnets vårdnadshavare, om de finner att det är till skada för barnet att vara kvar hos vårdnadshavarna. Senast 6 veckor efter att barnevernet har beslutat om ett omhändertagande behöver de ansöka om att fylkesnemndene ska fastslå beslutet, enligt § 4–12.

Ett beslut om omhändertagande av ett barn får ske om de hjälpinsatser som barnevernet först har beslutat om i § 4–4 inte anses vara tillräckliga, t.ex. kan det ske om barnets vårdnadshavare inte låter barnet besöka läkaren om det finns en misstanke om att barnet har en allvarlig sjukdom.¹¹⁵ Barnevernet har rätt att enligt § 4–12 besluta om att omhänderta barnet om de upptäcker att barnet inte kan garanteras en trygg miljö, t.ex. för att barnets vårdnadshavare har utsatt barnet för misshandel. Beslutet om omhändertagande får endast ske om det är till barnets bästa.¹¹⁶ Det behöver alltid uppfylla barnets bästa som både finns i § 1–4, och § 4–1 om att ett omhändertagande är till barnets bästa p.g.a. vårdnadshavarna brister i sin omsorg.¹¹⁷ När ett

---

¹¹² Prop. L 106 (2012–2013), Endringer i barnevernloven, s. 25–26.

¹¹³ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 29–31.

¹¹⁴ NOU 2012:5, s. 17.

¹¹⁵ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 45.

¹¹⁶ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 28.

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 44 (1991–1992), s. 20.

barn har omhändertagits ska barnevernet placera det på en plats där barnet kan garanteras trygga hemförhållanden.¹¹⁸

Ett barn som har omhändertagits av barnevernet ska kunna återvända till sina vårdnadshavare enligt § 4–8 om vårdnadshavarna anses vara lämpliga att ha hand om barnets omsorg. I situationer där barnet bott en längre tid hos fosterföräldrarna och det anses vara till barnets bästa att fortsätta bo med fosterföräldrarna så ska barnevernet besluta om att barnet ska bo kvar där. Anledningen är att ett beslut alltid måste tillgodose § 4–1 om barnets bästa. Däremot har barnets biologiska föräldrar, om de fråntas vårdnaden enligt § 4–19, rätt att träffa sina barn som blivit tvångsomhändertagna, under förutsättning att det inte finns något annat bestämt som begränsar deras rätt till det. Det är barnevernet som ska besluta om barnets biologiska föräldrar ska ha rätt till umgänge eller inte. Förutsättningen är att barnevernet anser att ett umgänge med de biologiska föräldrarna är till barnets bästa.¹¹⁹

4.3 Föräldrabalken (1949:381) i Sverige och Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) i Norge

I 6 kap. 1 § FB stadgas att barnet har rätt till trygghet och omsorg, som bidrar till en trygg och god uppfostran. Ett barn ska behandlas med omsorg och inte utsättas för någon form av kroppslig bestraffning som kan påverka den fysiska eller psykiska hälsan.¹²⁰ De som har vårdnaden om barnet ska enligt 6 kap. 2 § ansvara för att se till att barnets behov tillgodoses enligt 6 kap. 1 §.¹²¹ Det är vårdnadshavarnas ansvar att se till att barnet inte riskerar att fara illa, eftersom 6 kap. 2a § fokuserar på barnperspektivet genom att barnets bästa ska vara avgörande vid varje beslut.¹²² I situationer där socialnämnden har beslutat att omhänderta barnet och barnets biologiska föräldrar efter flera år inte anses vara lämpliga vårdnadshavare kan socialnämnden enligt 6 kap. 8 § FB besluta att fosterhemsföräldrarna blir barnets vårdnadshavare. I situationer där barnets biologiska föräldrar vill ha tillbaka vårdnaden men socialnämnden finner att barnet bott för länge i fosterhemmet kan inte socialnämnden tillgodose föräldrarnas intresse, utan socialnämnden behöver utgå från barnets bästa enligt 6 kap. 2a § FB.¹²³

---

¹¹⁸ Collin-Hansen, 2017, s. 266.

¹¹⁹ Prop. 106 L (2012–2013), Endringer i barnevernloven, s. 12.

¹²⁰ Prop. 2002/03:53, s. 47.

¹²¹ Prop. 2012/13:10, s. 104.

¹²² Prop. 2002/03:53, s. 76.

¹²³ Prop. 2002/03:53, s. 76–77.

Motsvarande FB i Norge finns i Lov 4 august. 1981 nr. 7 om barn og foreldre (Barnlova) (BL) § 30 att barnen ska ha rätt till trygghet och att barnens behov blir uppfyllda. Precis som i Sverige finns det i BL § 30 st. 3 en bestämmelse om att ett barn inte får utsättas för fara som kan påverka barnets utveckling och hälsa. Motsvarande bestämmelse som 6 kap. 8 § FB regleras i den norska BVL § 4–8, vilket finns närmare beskrivet i avsnittet om BVL.

4.4 Komparation av den rättsliga ramen för barnskyddet

I följande avsnitt kommer det att redogöras för likheter och skillnader mellan SoL, LVU och FB i Sverige och BVL och BL i Norge. Dessutom kommer det att redogöras för om barnkonventionens artikel 3 finns tydligt reglerad i båda rättsordningarna.

I Norge regleras det i BVL att barnevernet, fylkesnemndene och domstolarna i sina bedömningar som berör ett barn ska ta hänsyn till barnets bästa. Barnets bästa finns också reglerat i BL § 30 st. 3 men skillnaden mellan BVL och BL är att det i BL endast finns stadgat att ett barn inte får utsättas för fara av vårdnadshavare som kan påverka barnets hälsa och utveckling, till skillnad från Sverige där kravet på att socialnämnden och domstolarna, vid åtgärder som berör ett barn ska ta hänsyn till barnets bästa, något som regleras i SoL, medan åtgärderna som får vidtas av socialnämnden och domstolarna finns reglerad i en annan lag, LVU. I FB finns det endast stadgat vilka krav som barnets vårdnadshavare har för att tillgodose att barnet inte utsätts för fara som kan påverka barnets hälsa och utveckling.

Likheterna mellan Sverige och Norge har i dessa lagar visat att de har transformerat barnkonventionens artikel 3. I BVL finns artikel 3 om barnets bästa reglerat i flera paragrafer, samtidigt som det vid beslut om omhändertagandet finns stadgat i BVL § 4–12 att beslut om omhändertagande alltid måste uppfylla villkoren som finns i BVL § 1–4 och § 4–1. I Sverige finns barnkonventionens 3 transformerad i 1 kap. 2 § SoL, 1 § 5 st. LVU och i 6 kap. § 2a FB, något som innebär att vid alla åtgärder som berör ett barn ska både socialnämnden, domstolarna och vårdnadshavarna tillgodose att barnets bästa uppfylls. Det framgår tydligt att barnets bästa alltid ska vara avgörande vid alla beslut som berör ett barn.

Båda länderna ska verka för att ett barn får sina behov tillgodosedda och växa upp i trygga hemförhållanden, vilket i Sverige finns reglerat i 5 kap. 1 §. 1 st. SoL och i Norge finns det reglerat i BVL § 1–1. I situationer där barnet inte får sitt behov uppfyllt och det finns misstanke

om att barnet far illa är myndigheterna i både Sverige och Norge skyldiga att starta en utredning enligt 14 kap. 1c § SoL och i BVL § 4-3 och § 6-4. Länderna är skyldiga att vidta nödvändiga åtgärder för att skydda barnet enligt 2 och 3 §§ LVU, och BVL § 4-4. Vidare kan ett beslut om omhändertagande endast ske om socialnämnden uppfyller kraven i 6 § LVU och barnevernet uppfyller kraven i BVL § 4-12 om att barnet riskerar att fara illa om det inte omhändertas. Det kan t.ex. ske om barnets vårdnadshavare inte klarar av att tillgodose barnets behov då barnet har blivit utsatt för misshandel.

En skillnad mellan hur lagstiftningen för barnskyddet i Sverige och Norge är hur de väljer att dela upp skyddet för barnet. I Norge finns barnskyddet definierat i en särskild lag BVL som endast har hand om skyddet för barnet. BVL omfattar allt från att barnevernet ska ta hänsyn till barnets bästa till vilka åtgärder är för att barnets bästa ska tillgodoses av barnevernet. I Sverige är det uppdelat i två lagar där SoL har några bestämmelser om att socialnämnden ska ta hänsyn till barnets bästa och åtgärderna som kan vidtas finns i LVU. En viktig aspekt när det gäller skillnaden mellan Sverige och Norge är att det i Sverige inte finns en särskild lag för barn som endast reglerar skyddet för barn, utan att det finns reglerat både SoL och LVU, och att dessa lagar även reglerar andra saker som inte har med barnet att göra.

Den stora skillnaden är hur länderna väljer att dela upp beslutsfattandet för barnet. I Norge fattas först beslutet av barnevernet innan det inkommer till fylkesnemndene, som är den som ska ansvarar för att beslutet fastställs, enligt BVL § 7-1. Skillnaden mellan Sverige och Norge är också att det i Norge finns ett starkare skydd för barnet i den rättsliga bedömningen. I Norge finns det 2 instanser som enbart fattar beslut som rör barn. Både barnevernet och fylkesnemndene kan fatta beslut om vårdinsatser eller beslut om omhändertagande av barnet när en vårdnadshavare utsätter barnet för våld. Skillnaden mot Sverige är att fylkesnemndene i Norge är en instans mellan barnevernet och tingerett. Fylkesnemndene är ett domstolsliknande organ som endast beslutar i frågor som berör barn. I Sverige finns det inte någon kommunal nämnd som enbart fattar beslut som berör ett barn. Beslutet fattas av socialnämnden och efter att den fattat beslut är det FR som beslutar i frågan istället för att som i Norge gå till en speciell domstol för barnfrågor.

I Sverige finns det bestämmelser i LVU om att barnets föräldrar kan beviljas umgänge med barnet och i Norge finns den i BVL. Skillnaden mellan Sverige och Norge är att Norge har reglerat att biologiska föräldrar har rätt till umgänge om inte omständigheterna innebär att det

inte är möjligt. Beslutet fattas av barnevernet men behöver fastställas av fylkesnemndene. En begränsning av umgängesrätten beslutas samtidigt som barnevernet har beslutat om att barnet ska omhändertas. I jämförelse med Sverige finns det ingen paragraf som reglerar föräldrarnas rätt till umgänge med sina barn om barnen har blivit omhändertagna. Om föräldrarna vill träffa sina barn behöver socialnämnden alltid besluta om de ska ha rätt till det. Socialnämnden ska beakta om den aktuella omständigheten medför att det anses vara bra för barnet att få umgängesrätt med sina föräldrar. Om socialnämnden och FR i finner att barnet mår bäst utan umgänge ska de i domskäl redogöra för det och neka föräldrarnas rätt till umgänge.

Vi ser, efter att vi tittat på lagstiftningen som transformerat barnkonventionens artikel 3 i Sverige och Norge, att båda har ett starkt skydd för att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut som berör barnet.

5. REDOGÖRELSE FÖR SVENSKA OCH NORSKA RÄTTSFALL GÄLLANDE BARNETS BÄSTA

I följande avsnitt kommer 6 rättsfall från respektive land att presenteras för att undersöka om domstolarna tar hänsyn till barnets bästa, eftersom det i lagstiftningen i både Sverige och Norge finns bestämmelser om när offentliga organ har skyldighet att ingripa när ett barn far illa.

5.1 Svenska rättsfall

5.1.1 Rättsfall 1 - HFD 2018 ref 6

Rättsfallet handlar om en pojke som var 7 månader när det 2016 fördes till sjukhus med svåra skador. Sjukhuspersonalen gjorde en orosanmälan till socialnämnden eftersom de ansåg att pojkens skador var livshotande och att de med stor sannolikhet hade orsakats av yttre våld. Socialnämnden startade en utredning om pojkens tillstånd och de beslutade att pojken omedelbart skulle beredas vård med stöd av 1 § 2 st och 2 § LVU. Utöver det kontrollerar socialnämnden om vårdnadshavarna kunde säkerhetsställa pojkens behov enligt 6 kap. 2 § FB.¹²⁴ Socialnämnden fann att vårdnadshavarna inte klarade av att tillgodose pojkens behov och beslutade det att pojken omedelbart skulle omhändertas, enligt 6 § LVU. Socialnämndens beslut fördes vidare till förvaltningsrätten (FR) som ansåg att den skulle gälla trots att FR ansåg att det saknades bevis för hur skadorna uppkommit. För att beslutet skulle bli bindande behövde socialnämndens beslut fastställas av FR. Vårdnadshavarna överklagade förvaltningsrätten

---

¹²⁴ Prop. 2002/03:53, s. 76.

beslut till kammarrätten (KamR) som bedömde att pojakens skador med stor sannolikhet hade orsakats av vårdnadshavarna och att pojken behövde skyddas från dessa. KamR avslog därför vårdnadshavarnas överklagan.

Vårdnadshavarna överklagade KamR beslut till högsta förvaltningsdomstolen (HFD), bedömningen som gjordes var att högsta förvaltningsdomstolen valde att utgå från FR och KamR bevis och HFD ansåg att KamR i sin prövning inte hade bevisat att pojakens skador hade orsakats av vårdnadshavarna. I och med att bristen på bevis ansågs vara avgörande fann HFD att det inte fanns någon grund för att pojken enligt LVU 6 § fortsatt skulle vara omhändertagen. HFD ansåg att KamR borde bifallit vårdnadshavarnas överklagande och beviljat prövning för att avgöra hur pojakens skador hade uppkommit. Beslutet blev att omhändertagandet av pojken omedelbart skulle upphävas och han skulle återvända till vårdnadshavarna.

5.1.2 Rättsfall 2 - HFD 2015 ref 7

Rättsfallet handlar om en flicka som vid tidpunkten för det första avgörandet var 14 år. Fram till 2012 hade flickan bott tillsammans med sina vårdnadshavare, men efter att det inkommit en orosanmälan till socialnämnden om att flickan vid ett flertal tillfällen hade utsatts för misshandel, så startades det en utredning. Socialnämnden beslutade att omhänderta henne enligt 1 § 2 st. och 6 § LVU. För att tillgodose flickans behov enligt barnets bästa som finns i SoL och LVU placerades flickan år 2013 på ett Hem för vård och boende (HVB-hem) med anledning av att hon var i stort behov av skydd. Socialnämnden beslutade att vårdnadshavarna fick begränsad umgängesrätt med flickan. Anledningen var att det fanns en risk att vårdnadshavarna kunde söka upp flickan och misshandla henne om de fick veta var flickan var placerad. Trots umgängesbegränsningen hade flickan kontakt med vårdnadshavarna på Facebook, men hon hade inte talat om för dem var hon var placerad. Tiden på HVB-hemmet var stökig, eftersom flickan vid ett flertal tillfällen hade blivit påkommen med snatteri och vid ett tillfälle hade hon misshandlat ett annat barn.

År 2014 startades en ny utredning i FR om flickan skulle fortsätta vara omhändertagen och bo på HVB-hemmet. I FR talade flickan om att hon ville bo kvar på HVB-hemmet eftersom hon ansåg att hon fick den vård hon behövde. FR avslog socialnämndens beslut om att hon skulle fortsätta vara omhändertagen. Trots att flickan hade bott på HVB-hemmet i flera år så grundade FR beslutet på de uppkomna händelserna om misshandel och snatteri samtidigt som hon hade

brutit mot kontaktförbudet och haft kontakt med vårdnadshavarna. FR fann därför att det inte fanns någon grund för henne att beredas vård enligt 2 och 3 §§ LVU.

Beslutet överklagades av flickan till KamR där KamR valde att utgå från flickans berättelse om sina upplevelser när hon bodde hos vårdnadshavarna. För att tillgodose kravet på barnets bästa bedömde KamR att flickan skulle fortsätta vara omhändertagen och bo på HVB-hemmet. När KamR kom med sitt beslut hade flickan hunnit fylla 17 år och det medförde att hon valde att överklaga KamR beslut till HFD. Under förhandlingen i HFD ändrade flickan sin berättelse och sa att hon ville flytta hem till vårdnadshavarna. Eftersom flickan ändrade under förhandlingen i HFD sin information om att det var hennes eget beteende som var orsaken till att vårdnadshavarna hade misshandlat henne. HFD valde att utgå från 1 kap. 2 § SoL och från flickans senaste berättelse om orsakerna till misshandel. Efter att HFD tittat på vad som är barnets bästa enligt SoL och LVU samtidigt som de vägt flickans senaste berättelse kom rätten fram till att det saknades förutsättningar för att hon ska vara omhändertagen. De bedömde att flickans hälsa och utveckling inte riskerade att komma till skada om hon flyttade tillbaka till sina vårdnadshavare.

Eftersom det är en del av statens positiva förpliktelser att skydda flickan och se till att hennes rättigheter kommer i åtnjutande, tog Socialnämnden hänsyn till flickans bästa enligt barnkonventionens artikel 3 vid tidpunkten när det som mest behövdes.

5.1.3 Rättsfall 3 - NJA 2014 s. 307

Rättsfallet handlar om en pojke som är 8 år som bott på ett familjehem i 7 år. När pojken var 1 år fick socialnämnden in en orosanmälan om att han blivit utsatt för våld av vårdnadshavarna. Socialnämnden startade en utredning och kom fram till att vårdnadshavarna inte klarade av att tillgodose pojkens behov och att pojken omedelbart skulle omhändertas enligt 6 § LVU.

Pojkens farföräldrar inkom med en ansökan till socialnämnden om att de ville ta över vårdnaden av pojken när barnet var 8 år. Pojkens mor bestred farföräldrarnas ansökan om vårdnaden i tingsrätten (TR) eftersom att hon ville att socialnämndens beslut om att familjehemmet skulle fortsätta ansvara för vårdnaden. Socialnämnden inkom med ett yttrande till TR om att domstolen skulle ta hänsyn till 6 kap. 8 § FB som reglerade att man ska ta hänsyn till hur länge barnet varit placerat i fosterhem. Vuxna på familjehemmet hade uttalat sig om att pojkens stabilitet och trygghet är att bo kvar på familjehemmet i och med att det är en

stadigvarande vistelse. Vidare har socialnämnden i sin ansökan till TR konstaterat att det fortfarande finns brister i omsorgen hos båda vårdnadshavarna och att de inte kan leva upp till 1 kap. 2 § SoL om barnets bästa, eftersom det fanns misstankar om att pojken kunde utsättas för våld om farföräldrarna fick vårdanden.

TR avslog farföräldrarnas ansökan om vårdnad enligt 6 kap. 8 § FB och beslutade att pojkens vårdnad skulle vara kvar på familjehemmet. Pojkens far överklagade beslutet till hovrätten (HovR). Socialnämnden yrkade att HovR skulle bifalla TR bedömning om att familjehemmet skulle ha vårdnaden. HovR fastslog TR dom att pojken skulle vara kvar på familjehemmet. HovR konstaterade att den avgörande betydelsen var att det fanns en risk för att pojken kunde utsättas för våld om de beviljade farföräldrarna vårdanden. Pojkens föräldrar överklagade beslutet till högsta domstolen (HD) som kom fram till samma bedömning som HovR, Dvs. att det saknades stabila förutsättningar hos farföräldrarna och att det bästa för pojken att fortsatt vara bosatt på familjehemmet.

5.1.4 Rättsfall 4 - HFD 2011 ref 6

Rättsfallet handlar om 3 barn där socialnämnden hade beslutat om ett om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Beslutet grundade sig på att socialnämnden hade fått in en orosanmälan om att barnen hade utsatts för våld i hemmet, och att barnen skulle beredas vård med anledning av att deras utveckling och hälsa riskerade att skadas enligt 1 och 2 §§ LVU.

Socialnämnden startade en utredning om barnen hade blivit utsatta för våld av vårdnadshavaren. Barnen hade berättat att deras far hade utsatt dem för misshandel. Vid omhändertagandet upptäcktes det att 2 av barnen hade blåmärken som troligen hade orsakats av misshandel. Socialnämnden ansåg att misshandeln hade orsakats av vårdnadshavarna och beslutade om att barnen skulle omhändertas och bli placerade i familjehem. Socialnämndens beslut överklagades av vårdnadshavarna till förvaltningsrätten (FR) som i sin bedömning tog hänsyn till vad de äldsta barnen hade sagt att deras far hade gjort. FR fastställde socialnämndens beslut om att barnen skulle vara omhändertagna. Beslutet grundade sig på dokumentation från socialnämnden samt berättelser från fosterföräldrarna och fotografier av blåmärkena. Vidare konstaterade FR att vårdnadshavarnas omsorgsbrister medförde att de fastställde socialnämndens beslut om att barnen skulle vara omhändertagna.

Vårdnadshavarna överklagade FR beslut till kammarrätten (KamR) som kom fram till att det fanns brister i den utredning som socialnämnden hade gjort, eftersom de hade utgått från de äldsta barnens berättelser. KamR menade att socialnämndens och FR beslut om tvångsvård enligt LVU stred mot Europakonventionens artikel 8, om rätten till privat-och familjeliv. Anledningen var att socialnämnden och FR inte hade tagit hänsyn till barnens ålder. Vidare konstaterade KamR att berättelser av barn under 3 år inte kan anses vara tillförlitliga. Vidare påpekade KamR att vittnena från förskolan hade talat om att de inte hade sett några tecken på att misshandel hade förekommit. KamR kom fram till att det inte fanns tydliga bevis för att det var vårdnadshavarna som orsakat misshandeln. Utgången blev därför att det inte fanns någon grund för omhändertagandet och att barnen skulle återvända till vårdnadshavarna.

Socialnämnden överklagade KamR beslut till högsta förvaltningsdomstolen (HFD) för att fastslå FR dom. HFD valde att utgå från vad den svenska lagstiftningen anser vara barnets bästa för att kunna komma fram till ett avgörande. Utöver det utgick domstolen från information från fosterföräldrarna och det socialnämnden hade noterat. HFD beslutade därför att det finns tillräckligt med bevis och information om vårdnadshavarnas omsorgsbrister för att barnen skulle fortsätta vara omhändertagna.

5.1.5 Rättsfall 5 - RÅ 2008 ref 55

Rättsfallet handlar om en pojke som är 2 år och blivit utsatt för misshandel, som socialnämnden grundade sitt beslut på. Socialnämnden startade en utredning och kom fram till att pojkens vårdnadshavare inte kunde tillgodose barnets behov enligt 6 kap. 1 § FB. Utredningen visade att pojken blivit utsatt för misshandel. Det fanns allvarliga brister i omsorgen av pojken och därför beslutade socialnämnden att barnet omedelbart skulle omhändertas, enligt 6 § LVU och beredas vård enligt 1 och 2 §§ LVU. Pojkens mor angav till socialnämnden att hon hade planer på att döda pojken, om hon skulle utvisas från Sverige. Hon ansåg att det var bättre att hennes son var död än att han också skulle utvisas. FR (dåvarandelänsrätten) gjorde bedömningen att hon hade för avsikt att döda pojken, varvid FR beslutade att pojken skulle bli omhändertagen enligt 1 och 2 §§ LVU. Beslutet överklagades av pojkens mor till KamR som konstaterade att det fanns brister i LR:s utredning. KamR kom fram till att pojkens mor klarade av att tillgodose pojkens behov och att det inte fanns någon risk för att pojken skulle dödas om pojken återvände, utan att det enbart handlade om rädslan för att bli utvisad till Eritrea. Socialnämnden överklagade KamR beslut till HFD (dåvarande Regeringsrätten). Bedömningen blev att HFD utgick från vad barnets bästa är enligt 1 kap. 2 § SoL och 1 och 6

§§ LVU och att pojkens mor inte uppfyllde villkoren för att kunna tillgodose pojakens behov. Beslutet blev att pojken skulle fortsätta vara omhändertagen.

5.1.6 Rättsfall 6 - RegR 5115–2000

Rättsfallet handlar om en flicka som hade blivit utsatt för misshandel av sin far när hon bodde tillsammans med honom. Flickan hade blivit förd till sjukhus där personal fattade misstankar om att skadorna uppkommit i samband med misshandel, troligen orsakat av flickans far. Sjukhuspersonalen gjorde en orosanmälan till socialnämnden som omedelbart startade en utredning. Vid tidpunkten hade flickans mor vårdnaden om flickan och hade hävdat till socialnämnden att hon inte hade vetat vad hon hade blivit utsatt för. Flickan hade under utredningen sagt att hon har berättat för modern om vad fadern hade utsatt henne för. Socialnämnden ansåg i sin bedömning att flickans mor försökte undanhålla information om vad flickan blev utsatt för. Utöver våld från hennes far, berättade flickan att hennes mors sambo hade utsatt henne för sexuellt våld, något som hennes mor förnekade.

Socialnämnden ansåg att det funnits brister i flickans omsorg och att vårdnadshavarna inte kunnat tillgodose flickans behov. Till följd av det beslutade socialnämnden om att flickan omedelbart skulle omhändertas och bli placerad i fosterhem enligt 6 § LVU och att flickan skulle beredas vård enligt 1 och 2 §§ LVU. Beslutet om att flickan skulle placeras i fosterhem fattades av socialnämnden eftersom det fanns en risk för hennes hälsa och utveckling om hon stannade kvar i moderns vårdnad. Socialnämndens beslut fastställdes av FR som kom fram till att flickan fortsatt skulle vara omhändertagen.

FR beslut överklagades av flickans mor som menade att flickan inte hade blivit utsatt misshandel eller för sexuella övergrepp. Den slutgiltiga bedömningen var med hänsyn till barnets bästa, att flickans mor inte uppfyllde kraven för att tillförsäkra en god och trygg uppväxt. Avgörandet blev att flickan fortsatt ska vara omhändertagen och beredas vård.

Rättsfallet togs upp i både KamR och HFD som kom fram till samma bedömning som FR. I KamR prövades det om FR:s bedömning stred mot Europakonventionens artikel 8. KamR:s bedömning var att flickans behov av vård enligt LVU ansågs väga tyngre än vad artikel 8 gjorde, genom att behovet av vård enligt LVU bedömdes kvarstå. Beslutet överklagades till HFD som inte meddelade prövningstillstånd och avslög överklagandet. HFD menade att FR

och KamR hade gjort en korrekt bedömning av fallet och att det fanns en risk för flickans hälsa och utveckling om hon återvände till moderns vårdnad.

5.2 Norska rättsfall

5.2.1 Rättsfall 1 HR-2017-2015-A

Rättsfallet handlar om en pojke som var 6 månader när han 2014 blev omhändertagen och placerad i fosterhem. Upptäckten skedde i samband med en rutinkontroll på sjukhuset där läkarna fann att pojken hade allvarliga kroppsskador som de misstänkte hade orsakats av misshandel, troligen när pojken bodde med vårdnadshavarna. Sjukhuspersonal gjorde en orosanmälan till fylkesnemndene som fattade ett beslut om att barneverntjänsten skulle ha hand om pojkens omsorg, och att pojken omedelbart skulle omhändertas i väntan på utredningen. Vårdnadshavarna hade under tiden gått med på att barneverntjänsten fick omsorgen och att pojken skulle omhändertas men att de skulle ha rätt till umgängesrätt.

I december 2015 beslutade Oslo Tingrett (TOSLO) utifrån barnets bästa att vårdnadshavarna inte fick träffa pojken. Grunden för denna bedömning var att TOSLO ansåg att vårdnadshavarna inte förstod pojkens behov och att han kunde skadas. Utifrån detta förhållande ansåg TOSLO att det fanns starka skäl för att begränsa deras umgängesrätt med pojken. Domen överklagades av vårdnadshavarna till Lagmannsretten (LG) 2016, LG kom fram till samma bedömning som TOSLO. Skillnaden var att LG både tog hänsyn till riskerna som fanns om umgängesrätt beviljades och vad psykologer hade yttrat sig om. En av riskerna som psykologerna ansåg fanns var att pojkens ålder innebar att han kunde förstå hur skadorna hade uppkommit. LG beslutade att pojken fortsatt skulle vara omhändertagen och att vårdnadshavarna beviljades umgängesrätt 1h varje månad med pojken enligt BVL § 4–19.

Vårdnadshavarna överklagade beslutet till Høyesterett (HR) tog upp ärendet till prövning och prövade hur den norska lagstiftningen förhåller sig till Europakonventionens artikel 8 och barnkonventionens artikel 3. Framförallt prövade HR förhållandet när barnet inte har någon anknytning till sina vårdnadshavare och om frågan då istället rikta in sig på vad som är bäst för barnet enligt BVL § 4–1 och barnkonventionens artikel 3. Kommunen som hade hand om fallet ansåg att man vid bedömningen alltid skulle ta hänsyn till det bästa för pojken. Det bästa för pojken var att inte ha någon kontakt med vårdnadshavarna, men om domstolen beslutade om umgängesrätt skulle det tilldelas i mycket begränsad form.

HR tog hänsyn till flera olika bedömningar i rättsfallet utifrån olika perspektiv. Utifrån barnets bästa i det aktuella fallet valde HR att undersöka om barnkonventionens artikel 3 kunde gå före Europakonventionens artikel 8. Vidare prövade HR det som stadgas i GrL § 102 om att var och en har rätt till familjeliv och med det som stadgas i GrL § 104 om att barnets bästa alltid ska vara avgörande. I det här fallet behövde HR göra en proportionalitetsbedömning för att kunna avgöra vilken rättsregel som skulle sättas först. Slutligen kommer HR fram till att det finns starka skäl till att de biologiska föräldrarna endast skulle ha mycket begränsad form av umgänge med pojken, utifrån GrL § 104 och BVL § 4–1.

5.2.2 Rättsfall 2 TOSLO-2013-46000

Rättsfallet berör ett akut tvångsomhändertagande där en mor hade prioriterat sina behov framför hennes 2 barn: en son som var 8 år och en dotter som var 14 år. Barnen tvångsomhändertogs samma dag som en anmälan kom in till Barnverntjensten som beslutade att barnen omedelbart skulle placeras i fosterhem, eftersom deras mor inte kunde tillgodose barnens behov. Flickan yttrade sig om att det var svåra förhållanden hemma hos modern eftersom modern hade misshandlat flickan och pojken, samt att hon hotade, trakasserade och kastade föremål om barnen inte lyssnade. Barnverntjensten konstaterade att flickan var ensam på kvällarna och om nätterna då modern inte var närvarande. De gånger som deras mor varit hemma hade hon haft besök av män. En av orsakerna till tvångsomhändertagandet var att flickan blev tvingad att kyssa moderns ”kompisar”. När hon protesterade mot det skickades hon till sitt rum för bestraffning. Flickan hade påpekat att hennes mor tog nakenbilder på henne trots att modern visste att hon inte ville, vilket barnverntjensten klassade som barnpornografi.

Barnverntjensten startade en utredning för att avgöra om det var lämpligt att deras mor skulle få umgängesrätt med sina barn. Utredningen tog hänsyn till levnadsförhållandena eftersom det framgick att modern prostituerade sig för pengar, men även det sexuella beteendet som hon har utsatt sina barn för utreddes. Barnverntjensten kom fram till att det inte är hållbart för 2 barn att växa upp i en sådan miljö, eftersom det inte ansågs vara till barnens bästa. Trots situationen beviljade barnverntjensten barnens mor rätt till umgänge med barnen 2 timmar i månaden under övervakning av barnevernet. Ärendet gick till TOSLO som endast fastställde beslutet om tvångsomhändertagandet av barnen. Barnverntjensten och åklagaren har enligt BVL § 4–6 makten att besluta om tvångsomhändertagande utan vårdnadshavarens samtycke.

TOSLO tog hänsyn till vittnesmål från grannar om hur barnens förhållande med deras mor var vilket gav starka skäl för domstolen att fastställa beslutet. Avgörandet blev att barnen skulle vara placerade i fosterhem tillsvidare och att deras mor beviljades umgängesrätt med barnen 2 timmar i månaden.

5.2.3 Rättsfall 3 TGJOV-2010-204928

Fallet berör ett omhändertagande av en pojke som var 9 månader. Omhändertagandet grundades på omständigheter när modern var gravid eftersom sjukhuspersonalen misstänkte att moderns skador troligen hade uppkommit av pojkens far. Vid förlossningen fick pojkens far inte vara närvarande, eftersom pojkens far bedömdes ha orsakat psykiska och fysiska skador på modern under graviditeten. En orosanmälan gjordes av sjukhuspersonalen till barnevernet i samband med en rutinkontroll av pojken när han var 9 månader. Barnevernet fattade ett beslut om att pojken skulle omhändertas eftersom de misstänkte att pojkens skador hade uppkommit när han befann sig hos modern. Beslutet fastställdes av fylkesnemndene som beslutade att pojken skulle omhändertas och att barneverntjesten skulle ta hand om pojkens vårdnad.

Enligt bestämmelserna i BVL § 4–12 beslutade barnevernet att pojken skulle omhändertas. En av orsakerna var att pojkens mor tidigare befunnit sig på rehabiliteringshem för narkotika som vid tillfället visade sig vara en orsak till hennes stresshantering och psykiska ohälsa. Den andra orsaken till omhändertagandet var att pojken hade utsatts för misshandel och barnevernet bedömde att pojken kunde vara i fara om han inte omhändertogs. Både barnevernet och fylkesnemndenes beslut gick vidare till Gjøvik Tingrett (TGJOV). TGJOV:s avgörande grundar sig på barnkonventionens artikel 3 om att barnets bästa ska vara avgörande för beslutet. Domstolen ansåg att det var till pojkens bästa att vara omhändertagen eftersom det fanns en risk för att pojkens hälsa och utveckling skulle komma till skada om han inte omhändertogs. Det andra skälet som domstolen tog hänsyn till var att om inte pojken omhändertogs så skulle det strida mot barnkonventionens artikel 3. Domstolen tog hänsyn till yttrande från psykologer som bedömde modern inte kunde tillgodose pojkens behov. TGJOV fastställde att pojkens mor inte är en lämplig vårdnadshavare för pojken, varken kortsiktigt eller långsiktigt. Domstolen beslutade att barnets bästa var att placera pojken på fosterhem där han skulle komma att få växa upp i en trygg och stabil miljö.

5.2.4 Rättsfall 4 LG-2005-171994

Fallet handlar om en mor som med 3 barn: två flickor som var 1 och 3 år och en pojke som var 5 år. I tidigare beslut har fylkesnemndene omhändertagit pojken och i samband med en orosanmälan utreds det om hennes tvillingdöttrar ska bli omhändertagna p.g.a. att modern hade utsatt döttrarna för misshandel. Både barnevernet och fylkesnemndene bedömde att hon, utifrån hennes psykiska ohälsa och att hon hade utsatt döttrarna för misshandel, inte var en lämplig vårdnadshavare.

Fylkesnemndene beslutade att modern inte var en lämplig vårdnadshavare och att flickorna skulle omhändertas och placeras på fosterhem för att deras hälsa och utveckling inte skulle skadas. I fylkesnemndenes bedömning hade de tagit hänsyn till vad läkare och psykologer hade bedömt från tidigare medicinsk historia, att moderns tillstånd kunde försämrats om hon inte fick vård. Modern hade tidigare blivit diagnostiserad med en beteendestörning som hade bidragit till att hon hade problem med hantering av sina känslor. Modern hade även vistats 32 gånger på det psykiatriska sjukhuset.

TOSLO fastställde fylkesnemndenes beslut. Modern överklagade beslutet till LG om att domstolen skulle bevilja modern rätt till umgänge med flickorna men LG fastställde TOSLO:s dom som innebar att modern inte hade någon umgängesrätt med flickorna. Anledningen var att LG tog hänsyn till barnets bästa och fann att det inte var till barnets bästa om umgängesrätt beviljades. Beslutet gick vidare till HR för att kontrollera om omhändertagandet av flickorna ansågs vara ett allvarligt ingrepp i rätten till familjeliv enligt Europakonventionens artikel 8. Beslutet av HR grundas på BVL § 4–1 om barnets bästa, som ansågs väga tyngre än rätten till familjeliv och att det bästa för flickorna är att vara omhändertagna enligt BVL § 4–12. Domskälet blev att flickorna skulle placeras på fosterhem men att modern skulle ha rätt till umgänge med flickorna då HR ansåg att det var till barnets bästa.

5.2.5 Rättsfall 5 HR-2004-1112-A-Rt-2004-1046

Rättsfallet handlar om en flicka som var 1 år som blivit omhändertagen och där hennes biologiska föräldrar ansökte om umgängesrätt när flickan hunnit fylla 8 år men nekades till det. Flickans vårdnadshavare hade 2 andra barn som de fortfarande hade vårdnaden om. När flickan var nyfödd upptäckte sjukhuset allvarliga skador på flickan som troligen hade orsakats av vårdnadshavarna. Sjukhuspersonalen gjorde en orosanmälan till fylkesnemndene och barneverntjänsten började med en utredning. I utredningen tog barneverntjänsten hänsyn till

läkare och specialister på barnmisshandel och att skadorna på flickan med stor sannolikhet hade orsakats av vårdnadshavarna. Skadorna på flickan ansågs vara så omfattande att det bedömdes att vårdnadshavarna inte ansågs vara lämpliga att ta hand om sina barn. Därför beslutade fylkesnemndene att både flickan och pojkarna skulle omhändertas och placeras i fosterhem. Vårdnadshavarna skulle endast ha rätt till umgänge 2h varannan månad samt övervakning av barnevernet.

Ärendet gick vidare till TOSLO som gjorde bedömningen att beslutet om omhändertagandet av pojkarna skulle upphävas. Anledningen var att domstolen fann att det inte fanns några bevis för att pojkarna hade utsatts för misshandel. Däremot kom TOSLO fram till att flickan fortsatt skulle vara omhändertagen eftersom hennes skador ansågs ha uppkommit på grund av misshandel.

Vårdnadshavarna överklagade TOSLO:s beslut till LG för att de ville att flickans omhändertagande skulle upphävas. LG beslutade att flickan fortsatt skulle vara omhändertagen och vara placerad i fosterhem. Grunden för rättens avgörande kom efter att de tagit hänsyn till expertutlåtanden som ansåg att flickans skador hade orsakats av vårdnadshavarna och att det medförde en allvarlig risk för flickan om omhändertagandet upphävdes. Experterna påpekade också att det kunde utgöra en risk om vårdnadshavarna fick umgängesrätt med flickan. Hennes fosterföräldrar inkom med information till LG om att kommunikationen kring flickans umgänge fungerade dåligt. Anledningen var att de biologiska föräldrarna inte visade någon hänsyn till flickans välmående, utan de ville bara att flickan skulle visa respekt mot dem. Trots det beslutade LG att vårdnadshavarna skulle få mer umgängesrätt eftersom LG ansåg att det var bra för flickan att knyta kontakt med sina biologiska föräldrar.

LG:s beslut överklagades av Oslo Kommun till HR eftersom kommunen ansåg att LG inte skulle ha tillåtit mer umgängesrätt. HR valde att ta upp ärendet till prövning, där de utgick från vad som ansågs vara det bästa för flickan. HR behövde tolka ordalydelsen i BVL § 4–19 om att barnets bästa ska beaktas vid varje beslut. Utöver BVL behövde HR tolka barnkonventionens artikel 3 och Europakonventionens artikel 8 tillsammans med GrL 104 §. De bedömde att barnets intresse alltid ska vara av avgörande betydelse och att det i rättsfallet ansågs att det bästa för flickan var att hon fortsatt skulle vara omhändertagen och inte ha någon kontakt med sina biologiska föräldrar. Däremot fann HR att pojkarna kunde bo med sina

biologiska föräldrar eftersom de inte hade blivit misshandlade och inte bedömdes vara i behov av att omhändertas.

5.2.6 Rättsfall 6 HR-2001-957-Rt-2002-908

Rättsfallet handlar om en pojke som var 1 år som blivit omhändertagen p.g.a. brister i moderns vårdnad. Hösten 1996 fick barneverntjenesten in en orosanmälan om att barnet hade blivit misshandlat av barnets mor. Barnevernet ansåg att modern brast i sin omsorg och det beslutades att barnets skulle omhändertas i väntan på fylkesnemndenes utredning. Fylkesnemndene tillsatte en utredning som kom fram till att modern hade misshandlat barnet och fylkesnemndene beslutade att barnet skulle omhändertas och vårdas på sjukhus enligt bestämmelserna i BVL § 4–6. Motiveringen till tvångsomhändertagandet grundar sig på att barnets mor hade psykiska problem som orsakade att hon hade misshandlat barnet. Fylkesnemndene beslutade att barnet skulle placeras i fosterhem, men modern fick umgängesrätt med barnet var 6:e vecka.

Under tiden TOSLO skulle komma med ett avgörande bröt modern kontakten med barneverntjensten. TOSLO fastställde beslutet om omhändertagande och beslutade att upphäva umgängesrätten med barnets mor. Modern överklagade beslutet till LG, om att de skulle bevilja henne rätt till umgänge. LG kom fram till samma bedömning som TOSLO att modern hade misshandlat barnet och att hon inte skulle ha rätt till umgänge med barnet.

Beslutet överklagades till HR av barnets mor där hon åberopade BVL § 4–19 om att vårdnadshavare ska ha rätt till umgänge. När det uppstår en konflikt mellan vårdnadshavarens intresse i BVL § 4–19 och barnets intresse i BVL § 4–1 ska HR alltid bedöma frågan utifrån att barnets bästa ska väga tyngst. HR bedömde också frågan enligt denna princip och kom fram till att barnets mor inte skulle ha rätt till umgänge. Avgörandet grundade sig på tolkningen av barnkonventionens artikel 3 och på de allmänna principerna som finns i BVL § 4–1. Utifrån barnets bästa och efter uttalanden från experter ansåg HR att om man skulle bevilja barnets mor rätt till umgänge med barnet riskerade man att utsätta barnet för fara. Därför beslutade HR att modern inte har rätt till umgänge med barnet, eftersom det var till barnets bästa enligt GrL § 104 och BVL § 4–1.

6. ANALYS

Studiens syfte har varit att undersöka hur Sverige och Norge lever upp till barnkonventionens krav när det gäller hänsyn till barnets bästa vid tvångsomhändertaganden av barn som far illa. I den första frågeställningen som studien avsåg att besvara, vilka likheter och skillnader som finns när det gäller implementeringen av barnkonventionens artikel 3 i den inhemska lagstiftningen i Sverige och Norge, besvaras i avsnittet med komparationerna av den rättsliga ramen.¹²⁵ Den andra frågan som studien avsåg att besvara, om domstolar i Sverige och Norge har tagit hänsyn till barnets bästa när beslut tas om omhändertagande av barn och i sådant fall på vilket sätt, besvaras i analysen nedan.

6.1 Hur domstolarna bedömer barnets bästa i Sverige

I de 6 rättsfallsredogörelserna från Sverige har det i 4 av 6 rättsfall tagits hänsyn till principen om barnets bästa, som finns reglerad i 2 § LVU och 1 kap. 2 § SoL.

Rättsfall 1 HFD 2018 ref. 6 anser vi inte hänvisade till barnets bästa. Fallet handlade om en pojke på 7 månader som förts till sjukhus p.g.a. att pojken fått allvarliga skador. Problemet låg i att HFD i sin bedömning inte tog hänsyn till vad sjukvårdspersonalen hade yttrat sig om. Personalen ansåg att det fanns en risk för pojkens hälsa och utveckling om pojken var kvar i föräldrarnas vårdnad. Däremot tog både FR och KamR hänsyn till hur specialister och sjukvårdspersonal hade bedömt pojkens tillstånd. Domstolarna är inte skyldiga enligt lag att ta hänsyn till vad specialisterna anser är barnets bästa. Specialisterna visade dock att det fanns brister i föräldrarnas omsorg i tidigare instanser, vilket vi anser att HFD borde uppmärksammat mer vid avgörandet.

Eftersom det i 1 kap. 2 § SoL och 1 § LVU finns tydliga krav på att socialnämnden och domstolarna vid beslut som berör ett barn ska ta hänsyn till barnets bästa. Trots att det tydligt finns reglerat beslutade HFD att barnets bästa var att återvända till föräldrarna p.g.a. att HFD ansåg att varken FR eller KamR hade kunnat bevisat att det verkligen var barnets vårdnadshavare som hade orsakat skadorna så beslutade HFD att det var till barnets bästa att återvända till sina föräldrar. Medan de två tidigare instanserna hade klart och tydligt redogjort för att pojken föräldrar med största sannolikhet var ansvariga för att pojken hade blivit misshandlad. Därför anser vi att HFD inte gjorde rätt i sin bedömning eftersom domarna inte

---

¹²⁵ Se avsnitt 4.4 om komparation av den rättsliga ramen för barnskyddet

tog hänsyn till bestämmelserna i 1 kap. 1 § SoL och 1 § LVU som tydligt reglerar att de är skyldiga att ta hänsyn till barnets bästa. Utöver barnets bästa tog HFD inte hänsyn till bestämmelserna i 2 och 3 §§ LVU som reglerar att de ska se till att barnet får den vård den behöver för att barnet ska kunna tillfärskas en god och trygg uppväxt.

Det andra rättsfallet som refererades var rättsfall 2 HFD 2015 ref 7 som handlade om en flicka som var 14 år när hon omhändertogs. Vid tidpunkten för omhändertagande och vård tog socialnämnden hänsyn till barnkonventionens artikel 3. Socialnämnden levde upp till kraven om att flickan skulle omhändertas och beredas vård och staten levde upp till sina positiva förpliktelser. När HFD tog upp ärendet för prövning hade flickan inkommit med ny information som ändrade KamR bedömning. Det medförde att HFD inte längre fann några skäl till att flickan skulle vara omhändertagen enligt 1 och 2 §§ LVU. Eftersom domstolen är skyldig till att ta hänsyn till 1 kap. 2 § SoL om barnets bästa blev avgörandet att det bästa för flickan var att bo tillsammans med sina föräldrar.

I Rättsfallen, 3, 4, 5 och 6 bedömde domstolarna utifrån vad som är bäst för barnet enligt barnkonventionens artikel 3. Likheterna mellan dessa rättsfall var att den högsta instans tog hänsyn till vad experterna hade sagt när domstolarna kom fram till sina avgöranden som utgick från barnets bästa enligt 1 kap. 1 § SoL och 2 § LVU. Skillnaden mellan rättsfall 3 NJA 2014 s. 307 och resterande rättsfall 4, 5 och 6 var att rättsfall 3 prövades i allmän domstol, i och med att rättsfall 3 först handlade om en vårdnadstvist där pojkens farföräldrar ville ha hand om pojkens vårdnad. Eftersom domstolen tittade på omständigheterna fann de att pojken hade blivit utsatt för misshandel när han befann sig hos sina biologiska föräldrar. Domstolen bedömde att det fanns en risk att pojken kunde utsättas för misshandel om farföräldrarna fick vårdnaden, då det fortfarande fanns omsorgsbrister i pojkens hemförhållanden som skulle bidra till att han kunde drabbas av misshandel om farföräldrarna inte kunde skydda honom från föräldrarna. HD utgick i sin bedömning från bestämmelsen som finns i 1 kap. 2 § SoL om vad som är barnets bästa. Domstolen kom fram till att barnets bästa inte var att bo hos pojkens föräldrar eller farföräldrar och det bedömdes därför att pojken skulle fortsätta bo på fosterhemmet.

Generellt berör rättsfall 2, 3, 4, 5 och 6 alla barn som blivit utsatta för misshandel och beslutet om omhändertagande baseras på barnets bästa enligt 1 kap. 2 § SoL, och att de skulle beredas vård enligt 6 kap. 1 § SoL och 1 och 2 §§ LVU. Till skillnad från de övriga rättsfallen fanns

det i rättsfall 6 inte någon tydlig bestämmelse ur ett barnperspektiv utifrån barnkonventionens artikel 3. Det gjorde att en bedömning enligt barnets bästa endast kunde ske om rätten dömde efter SoL och FB. När det gäller hur barnets bästa har bidragit till rättsutvecklingen, kan man se en utveckling hur denna princip har stärkts i avgörandet hos både HD och HFD. Eftersom domstolen i flera av bedömningarna valde att titta extra på om barnets bästa var hos fosterhemmet eller hos föräldrarna för att komma fram till ett beslut som grundar sig på barnets bästa enligt SoL, LVU och FB.

I flera av rättsfallsavgöranden beaktade FR (och dåvarande LR) barnets bästa för att se till att det tillgodoses enligt SoL, LVU och FB som motsvarade barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa, medan det i rättsfall 4 och 5 fanns brister i KamR:s bedömning eftersom domstolen valde att förbise barnets bästa som stadgas i SoL och LVU, och utgick från EKMR artikel 8. Rättsfallen togs upp till prövning i HFD för att avgöra om barnets bästa ska gå före rätten till familjeliv. I dessa två rättsfall bedömde HFD att barnets bästa vägde tyngre än rätten till familjeliv och att KamR gjorde fel som inte tog hänsyn till barnets bästa. Efter att ha analyserat alla rättsfall ser vi att domstolarna i sina avgöranden bedömer utifrån vad som är barnets bästa enligt SoL, LVU och FB, bortsett från rättsfall 1 HFD 2018 ref 7.

6.2 Hur domstolarna bedömer barnets bästa i Norge

Skillnaden mot Sverige var att alla 6 rättsfall i Norge refererade till barnets bästa. Både de lägre domstolsinstanserna TGJOV, TOSLO och LG har bedömt barnets bästa med samma kompetens som högsta instansen, HR. Gällande omhändertagandet har domstolarna i sina avgöranden utrett om barnets bästa enligt BVL § 4–1 och barnkonventionens artikel 3 ska väga tyngre än Europakonventionens artikel 8. Vid bedömningen tittar domstolarna också på barneverntjesten och fylkesnemndenes utredningar om hur barnens skador har uppkommit. Utgångspunkten i domstolarna har varit att skadorna på barnen är av avgörande betydelse för beslutet. Det har spelat en stor roll för avgörandet vid domstolarnas bedömningar, bl.a. de uttalanden som läkare och psykologer fått komma med. Ofta leder det till att barnens skador bedöms ha uppkommit i samband med att barnet har varit hos sina vårdnadshavare.

Rättsfallen 1, 2, 5 och 6 berör misshandel eller bestraffning som barnet har blivit utsatta för. I rättsfallen har TGJOV, TOSLO, LG och HR utgått ifrån barnets hemförhållanden och hänsyn till barnets skador. Domstolarna kom fram till att det fanns brister i omsorgen och att barnets bästa enligt BVL § 4–1, § 4–6 och § 4–12 inte var hos föräldrarna. En skillnad mellan

rättsfallen 1, 2, 5 och 6 var att rättsfall 5 berörde flera barn i samma familj, men att endast ett av barnen hade utsatts för misshandel. I beslutet från fylkesnemndene utgick de från att barnets bästa var att alla barn skulle omhändertas. För att barnens hemförhållanden inte ansågs vara trygga i och med att ett av barnen hade blivit utsatt för misshandel. Medan TGJOV, TOSLO, LG och HR utgick från samma bedömning som fylkesnemndene. Däremot kom domstolarna fram till att barnen som inte hade blivit misshandlade inte skulle omhändertas eftersom det inte fanns skäl till det enligt BVL § 4–6.

I rättsfallen 3 och 4 berördes det barn som hade blivit misshandlade men samtidigt levde i otrygga hemförhållanden för att föräldrarna hade psykiska problem. Både barnevernet och fylkesnemndene beslutade att barnen skulle omhändertas enligt BVL § 4–1 då det inte ansågs vara barnens bästa att bo med sina föräldrar. När avgörandet gick vidare till domstolarna beslutade de att utreda om föräldrarnas psykiska problem var tillräcklig orsak för att kunna fatta ett beslut som grundar sig på barnets bästa enligt BVL § 4–1. Eftersom grunden till både barnevernet och fylkesnemndene beslut baserades på att barnen hade blivit utsatta för misshandel blev beslutet att de skulle omhändertas enligt BVL § 4–12. I dessa rättsfall utredde domstolarna både misshandeln och föräldrarnas psykiska problem, och de kom fram till att det bästa för barnen var att omhändertas. Likheterna med de övriga rättsfallen var att både barnevernet, fylkesnemndene och domstolarna utredde flera bestämmelser för att kunna avgöra vad som är barnets bästa. De kontrollerade alltid om § 4–1 om barnets bästa var uppfyllt när de använde sig av § 4–12 som handlade om omhändertagande av barn. Vid varje beslut behöver barnets bästa alltid vara uppfyllt för att de ska kunna fatta ett beslut om att barnen ska omhändertas. Anledningen till att de alltid behövde kontrollera om alla beslut uppfyller villkoren med barnets bästa är för att det inte ska strida mot rätten till familjeliv, eftersom det endast är när det är till barnets bästa som domstolarna kan besluta att barnets bästa ska väga tyngre än rätten till familjeliv

Vid de norska rättsfallsredogörelserna innebar besluten från LG, TR eller HR att de också fattade beslut om barnets biologiska föräldrar skulle ha rätt till tidsbegränsat umgänge med sina barn eller om de inte skulle ha det. Om det finns starka skäl för omhändertagande innebär det även att föräldrarna inte har rätt att bestämma hur mycket de vill umgås med sina barn. Med stöd av § 4–19 i BVL ska det tas hänsyn till att barnet ska ha rätt umgänge med sina föräldrar, då det anses vara till barnets välmående men endast till en viss utsträckning. Analysen av 3 av 6 rättsfall i Norge har visat att domstolarna endast beviljade föräldrarna umgänge några timmar

per månad med sitt barn, för om det visar sig att det bästa för barnet är att inte träffa sina föräldrar går domstolarna efter det och beslutar att föräldrarna inte ska ha rätt till umgänge med sina barn, för att leva upp till barnkonventionens artikel 3.

6.3 Vilka likheter och skillnader finns i hur domstolarna i Sverige och Norge bedömer barnets bästa

I jämförelsen med domstolsavgöranden mellan Sverige och Norge så finns det inte någon lag i Sverige som reglerar att föräldrarna har rätt till umgänge med sina barn. Socialnämnden, förvaltningsdomstolarna och den allmänna domstolen ska enligt 6 § LVU endast besluta om att barnet ska omhändertas om det är till barnets bästa. När ett beslut om omhändertagande är fattat av socialnämnden eller domstolarna så har de enligt 14 § LVU ett ansvar att se till att barnet kan ha kontakt med sina biologiska föräldrar om Socialnämnder eller domstolarna finner att det är lämpligt för barnet. Vid dessa beslut behöver Socialnämnden och förvaltningsdomstolarna beakta om det är till barnets bästa att föräldrarna beviljas umgänge eller om umgänge endast kan skada barnets hälsa och utveckling. I de fall socialnämnden, förvaltningsdomstolen och den allmänna domstolen (rättsfall 2014) finner att de inte är till barnets bästa att föräldrarna beviljas umgänge ska de neka föräldrarna rätt till umgänge. Om umgänge beviljas av socialnämnden och förvaltningsdomstolarna är det precis som i Norge att det ska finnas myndighetspersonal som är med vid besöken och övervakar besöket. Anledningen är att personalen ska tillgodose barnets bästa enligt SoL, LVU och FB.

Avgörandena från de olika domstolarna visar att de norska domstolarna i större utsträckning behandlade frågan om artikel 8 i europakonventionen eftersom artikeln finns transformerad i BVL § 4–19 att föräldrarna har rätt till att träffa sina barn. Det har resulterat att domstolarna behövt tolka vad som ska väga tyngst, barnets bästa eller rätten till familjeliv. I de aktuella rättsfallen kom domstolarna fram till att barnets bästa enligt barnkonventionens artikel 3 alltid ska vara av avgörande betydelse, när det visat att beteende utanför hemmet kan visa att barnet utsätts för någon typ av fysisk eller psykisk påfrestning. Det anses vara en skada för barnet att vara kvar med sina föräldrar, vilket ger staten ett tydligt skäl till att ingripa och besluta om omhändertagande. I Norge går bestämmelserna i barnkonventionens artikel 3 ihop med vad som regleras i GrL § 104 att barn tydligt ska bli respekterade. Vid bedömningar som berör barn ska barnets bästa alltid vara avgörande oavsett om det strider mot Europakonventionens artikel 8. Vi ser att det inte har skett någon stor rättsutveckling mellan rättsfallen under åren 2001–2017. Däremot går det att se att det skett en utveckling mellan rättsfall 6 (2001) och de övriga

rättsfallen eftersom barnkonventionen inte fanns inkorporerad i det norska rättssystemet vid tidpunkten för rättsfallets avgörande. Trots det 2001 redan fanns ett starkt skydd för barn i BVL. Rättsfallen mellan 2004–2017 visar att barnets bästa alltid har vägt tyngst och att Europakonventionens artikel 8 kan åsidosättas om det är till barnets bästa enligt barnkonventionens artikel 3.

7. DISKUSSION OCH SLUTSATS

Både Sveriges och Norges lagstiftning visar tydligt att barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa är transformerad. I Sverige återspeglas det tydligt i SoL, LVU och delar av FB att myndigheter och domstolar har en förpliktelse att bedöma utifrån vad som anses vara barnets bästa vid avgöranden som berör ett barn, eftersom dessa lagar har tydliga paragrafer som reglerar barnets bästa och att det vid beslut som berör barn ska ta hänsyn till denna princip. Skillnaden mellan Sverige och Norge är att Norge har ett starkare skydd för barnets bästa i lagstiftningen, något som bidrar till att domstolarna bättre kan avgöra när de ska beakta barnets bästa. Det beror på den rättsliga utvecklingen som skett i samband med inkorporeringen av barnkonventionen i Norge 2003. Samtidigt som barnkonventionens artikel 3 redan fanns transformerad i BVL och BL innan inkorporeringen. Domstolarna i Norge har en bättre grund att bedöma barnets bästa, för att det funnits tydligare bestämmelser om vilka krav som ska vara uppfyllda vid beslut om omhändertagande av barn som far illa. Eftersom kraven på att barnets bästa är uppfyllt innebär det att det endast är när detta krav är uppfyllt som både barnevernet, fylkesnemndene, och domstolarna kan åsidosätta rätten till familjeliv. Den tydliga grunden för att det har varit lättare för både barnevernet, fylkesnemndene, och domstolarna är för att barnens rättigheter finns reglerade i en egen lag som endast tar upp barnens rättigheter. Bedömningarna har inte utgått från den norska motsvarigheten till socialtjänstlagen (socialtjänstlov) vid avgöranden som behandlar barnets bästa.

Sverige har idag inte inkorporerat barnkonventionen, trots det ser vi att Sverige lever upp till principen om barnets bästa. Anledningen är att socialnämnden och domstolar i sina bedömningar utgår från de bestämmelser om barnets bästa som finns stadgat i delar av SoL, LVU och FB. Eftersom barnkonventionen inte finns inkorporerad i Sverige medför det att domstolarna endast utgår från den gällande lagstiftningen som är aktuell i det enskilda fallet.

Det som vi har kunnat uppmärksamma vid vår studie har varit att det finns mycket likheter mellan domstolsavgöranden i Sverige och Norge som behandlar barnets bästa, särskilt när det gäller tillämpningen av de olika krav som finns för att komma fram till en bedömning om barnets bästa.

8 AVSLUTNING

Avslutningsvis anser vi att om barnkonventionen inkorporeras år 2020 i Sverige kan det medföra att bedömningen av barnets bästa blir lättare att avgöra för socialnämnden och domstolarna. Utifrån det kommer barnperspektivet att utvecklas och medföra ett starkare skydd för när socialnämnden kan fatta ett beslut om att ett barn ska omhändertas. Vidare kommer det att medföra att Sverige behöver utveckla en lagparagraf som reglerar att domstolarna måste ta hänsyn till vad experter som läkare och psykologer anser vara barnets bästa. Detta kan vid prövningar i domstol medföra en förändring gällande barnets bästa och underlätta processen genom att det blir tydligare krav på bevis. Vår slutsats när det gäller detta baseras på rättsfall 1 i Sverige där HFD beslutade att barnet skulle skickas hem med skador trots att det inte var till barnets bästa. I och med att Norge tog hänsyn till barnets bästa vid alla domstolsprocesser ser vi i en god rättsutveckling. Utvecklingen återspeglas när BVL omgjordes till 1992 års lag som än idag gäller som ett starkt skydd för barn.

KÄLLFÖRTECKNING

Författningar från Sverige

Regeringsformen (1974:152)

Föräldrabalk (1949:381)

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Socialtjänstlag (2001:453)

Författningar från Norge

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Noregs Grunnlov

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)

Lov 17. juli 1992 nr 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Lov 21. mai 1999 nr 30 styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Litteratur

Litteratur från Sverige

Bogdan, Michael, *Komparativ rättskunskap*, 2. uppl., Stockholm: Norstedts juridik, 2003

Danelius, Hans “*Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*”, 5. Uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015

Derlén, Mattias, Lindholm, Johan, Naartijärvi, Markus, “Konstitutionell rätt”, 1:2 uppl, Norstedts juridik, Stockholm, 2016

Forsman, Maria, *Rättsliga ingripanden vid föräldrars våld och övergrepp mot barn*, 1. uppl., Norstedts juridik, Diss. Umeå: Umeå Universitet, 2013, Stockholm, 2013

Leviner, Pernilla, *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*, Jure, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2011, Stockholm, 2011

Rubenson, Birgitta, “barns rättigheter” i *Allas värde och lika rätt. Perspektiv på mänskliga rättigheter*. (red.) Gunner, Göran Namli, Elena . Studentlitteratur. Lund 2005

Singer, Anna, *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, 6., [omarb.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 4. Uppl., Stockholm, 2018

Schiratzki, Johanna, *Barnets bästa i Norden: rättsfilosofi och rättslig begreppsbyggnad*, red Schiratzki, Johanna, Det juridiske fakultet, Tromsø, 2001

Litteratur från Norge

Aasen, Henriette Sinding & Kildal, Nanna (red.), *Grunnloven og velferdsstaten*, Fagbokforlaget, Bergen, 2014

Andenæs, Johannes Bratt & Fliflet, Arne, *Statsforfatningen i Norge*, 11. oppl., Universitetsforlaget, Oslo, 2017

Collin-Hansen, Ragnhild, "*Barnvernsrett - hjelpetiltake og akuttvedtak*", I: *Velferdsrett II: barneverns- og sosialrett*, red Asbjørn Kjønstad, Aslak Syse & Morten Kjelland, 5. oppl., 2017, Oslo: Gyldendal juridisk

Harald Søvig, Karl. "Barnets rettigheter på barnets premisser - utfordringer i møtet mellom FN:s barnekonvensjon og norsk rett", *Lov og rett* nr. 9 (2009), s. 561–563 (Sitert fra Idunn.no).

Kjønstad, Asbjørn & Syse, Aslak, *Velferdsrett 1, Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang*, 5. oppl., Gyldendal juridisk, Oslo, 2012

Lindboe, Knut, *Barnevernsrett*, 6. oppl., Universitetsforlaget, Oslo, 2012

Smith, Eivind, *Konstitusjonelt demokrati: statsforfatningsretten i prinsipielt og komparativt lys*, 4. oppl., Fagbokforlaget, Bergen, 2017.

Offentligt tryck

Sveriges offentliga utredningar

SOU 1986:20 Barns behov och föräldrars rätt

SOU 1997:116 Barnets bästa i främsta rummet - FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige

SOU 1999:97 Socialtjänst i utveckling

SOU 2016:19 barnkonventionen blir svensk lag

SOU 2009:68 Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU)

Norges offentliga utredningar

NOU 1993:18 Lovgivning om menneskerettigheter

NOU 2000:12 Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer

NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker,

NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet

NOU 2017:8 *Særdomstoler på nye områder? Vurdering av nye domstolsordninger for foreldre-tvister, barnevernsaker og utlendingssaker*

Proposjoner från Sverige

Prop. 1979/80:1 De förebyggande åtgärder som 1960 års barnavårdslag föreskrivs skulle ges på frivillig grund inom socialtjänsten.

Prop. 1989/90:28 om vård i vissa fall av barn och ungdomar

Prop. 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m.

Prop. 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.

Prop. 2009/10:80 En reformerad grundlag,

Prop 2012/13:10 Stärkt stöd för barn och unga,

Prop. 2015/16:43 Stödboende - en ny placeringsform för barn och unga

Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter,

Proposjoner från Norge

Ot.prp. nr. 29 (1990–1991) Om lov om sosiale tjenester m.v. (sosialloven)

Ot.prp. nr. 44 (1991–1992) Om lov om barnverntjenster

Ot.prp. nr. 3 (1998–1999) Om lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Ot.prp. nr. 45 (2002–2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)

Lovprop. til Stortinget 106 (2012–2013), Endringer i barnevernloven

Utskottsbetänkande från Sverige

Bet. 2012/13: SoU4

Utskottsbetänkande från Norge

Innst.O.nr.92 (2002–2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av Barnekonvensjonen i norsk lov)

Internationell rätt

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)

Rättsfall

Rättsfall från Sverige

HFD 2018 ref 6

HFD 2015 ref 7

NJA 2014 s. 307

HFD 2011 ref 6

RÅ 2008 ref 55

RegR 5115-2000

Rättsfall från Norge

HR-2017-2015-A

TOSLO-2013-46000

TGJOV-2010-204928

LG-2005-171994

HR-2004-1112-A-Rt-2004-1046

HR -2001-957-Rt- 2002-908

Internet

Unicef for every child, *Declaration of the rights of the child*,

<https://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>, (hämtad 2019-04-23).